

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÜNİVERSİTELERİN BULUNDUĞU ŞEHRİN
SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİSİ
(SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan ÖZDEMİR

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Osman ÖZKUL

EYLÜL – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

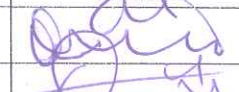
ÜNİVERSİTELERİN BULUNDUĞU ŞEHRİN
SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİSİ
(SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan ÖZDEMİR

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

“Bu tez 11/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Osman ÖZKUL	BASARILI	
Dr. Öğr. Üyesi Aydın AKTAY	BASARILI	
Dr. Öğr. Üyesi Yasar SENER	BASARILI	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Hasan ÖZDEMİR
Öğrenci Numarası	:	Y166013010
Enstitü Anabilim Dalı	:	Sosyoloji
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	ÜNİVERSİTELERİN BULUNDUĞU ŞEHRİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİSİ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)
Benzerlik Oranı	:	%9
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
11/09/2019 Öğrenci İmza		
☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
11/09/2019 Öğrenci İmza		
Uygundur		
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Osman ÖZKUL		
Tarih: 11/09/2019		
İmza: 		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Üniversite Olgusunun Tanımlanması	4
1.2. Üniversitenin Temel Fonksiyonları	6
1.3. Üniversitelerin Tarihsel Seyri.....	9
1.3.1. Batı’da Üniversitelerin Tarihsel Seyri.....	9
1.3.2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Seyri.....	12
1.4. Kent Olgusuna İlişkin Kavramsal Çerçeve	13
1.4.1. Kent	13
1.4.2. Kentleşme.....	14
1.4.3. Kentlileşme.....	16
1.5. Kentsel Gelişme Dinamiği Olarak Üniversiteler.....	18
1.5.1. Üniversitelerin Bulundukları Kentlere Demografik Etkileri.....	18
1.5.2. Üniversitelerin Bulundukları Kentlere Ekonomik Etkileri	19
1.5.3. Üniversitelerin Bulundukları Kentlere Mekânsal Etkileri	20
1.5.4. Üniversitelerin Bulundukları Kentlerde Sanayiye Etkileri	21
1.5.6. Üniversitelerin Bulundukları Kentlerde Sosyo-Kültürel Yapıya Etkileri	22
1.6. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi: Yapısal İşlevselcilik	25

II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	38
2.1. Araştırma Sahası.....	38
2.1.1. Kentin Tarihçesi	38
2.1.2. Kentin Coğrafyası	39
2.2. Araştırmanın Yöntemi	40
2.3. Evren ve Örneklem.....	40
2.4. Hipotezler	41
2.5. Verilerin Toplanması.....	41
2.6. Verilerin Analizi	42
2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	42
III. BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BULGULAR	43
3.1. Araştırmaya İlişkin Demografik Bulgular.....	43
3.1.1. Araştırma Grubunun Cinsiyet ve Yaşlarına İlişkin Bulgular	43
3.1.2. Araştırma Grubunun Eğitim Düzeylerine İlişkin Bulgular	44
3.1.3. Araştırma Grubunun Mesleki Dağılımlarına İlişkin Bulgular	44
3.1.4. Araştırma Grubunun Kaç Yıldır Sakarya’da Yaşadıklarına İlişkin Bulgular	44
3.1.5. Araştırma Grubunun Sakarya’da Hangi Mahallelerde Yaşadıklarına Dair Bulgular	44
3.2. Sakarya Halkına Göre Üniversitenin Kentte Neleri Değiştirdiğine Dair Bulgular	45
3.3. Sakarya Üniversitesi Öğrencileriyle Yerel Halkın Etkileşimine İlişkin Bulgular... ..	48
3.4. Sakarya Halkının Sakarya Üniversitesinin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Tutumlarına Dair Bulgular	51
3.4.1. Kent Halkının Üniversitenin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Tutumlarına İlişkin Çapraz Tablo Analizleri	54
3.4.2. Kent Halkının Üniversitenin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Korelasyon Analizleri	56

SONUÇ	61
KAYNAKÇA.....	65
EKLER	71
ÖZGEÇMİŞ.....	74

KISALTMALAR

Çev. :	Çeviren
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
S. :	Sayfa
T.C. :	Türkiye Cumhuriyeti
TDK:	Türk Dil Kurumu
Vb. :	Ve Benzeri
Vd. :	Ve Diğerleri
YÖK :	Yüksek Öğretim Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sakarya Üniversitenin Sakarya’da neleri değiştirdiğine dair bulgular.....	45
Tablo 2: Sakarya Üniversitenin Sakarya’ya olumsuz etkilerine dair bulgular	46
Tablo 3: Sakarya Üniversitenin Sakarya’ya olumlu etkilerine dair bulgular	46
Tablo 4: Üniversitenin yerel halk nezdinde toplumda neleri değiştirdiğini ve de halkın kentin yüzünün değişmesinde ki tutumuna dair çapraz tablo bulguları	47
Tablo 5: Sakarya halkı ve üniversite öğrencilerinin etkileşimine dair betimsel istatistiki bulgular.....	48
Tablo 6: Katılımcıların mahallelerinde üniversite öğrencisi olmasına göre üniversite öğrencilerinin kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedeleme durumuna dair ki-kare analiz bulguları	49
Tablo 7: Yaşanılan mahalleye göre; kent halkının üniversite öğrencileri üzerinden Sakarya Üniversitesinin kentin sosyo-kültürel dokusunda ki etkisine dair ki-kare analiz bulguları.....	50
Tablo 8: Halkın üniversiteye ve sosyo-kültürel işlevlerine yönelik betimsel istatistiki tablo	51
Tablo 9: Sakarya Üniversitesi kentin sosyal hayatını değiştirip değiştirmedikine ilişkin veriler.....	53
Tablo 10: Katılımcıların meslek dağılımlarına göre Sakarya Üniversitesinin ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidip gitmediğine dair çapraz tablo bulguları...	54
Tablo 11: Katılımcıların Sakarya’da kaç yıl yaşadığına göre, üniversitenin kentteki demokratik yaşama olumlu etki edip etmediğine dair çapraz tablo bulguları.....	55
Tablo 12: Sakarya Üniversitesinin sosyo-kültürel etkileri ile kent halkının öğrencilere yönelik tutumları arasında ki korelasyon analiz tablosu	56
Tablo 13: Üniversitenin ekonomik bir kurum olmaktan öte gidememesi ile kent bütünleşmesi arasında ki korelasyon analiz bulguları	57
Tablo 14: Katılımcılara göre üniversitenin ekonomik bir kurum olma durumu, sosyo-kültürel olanakları artırma durumu, sosyal faaliyetler katkı durumu ve kent halkı tarafından desteklenme durumuna dair korelasyon analiz bulguları	58

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Yüksek Lisans	X	Doktora	
Tezin Başlığı: Üniversitelerin Bulunduğu Şehrin Sosyo-Kültürel Yapısına Etkisi (Sakarya Üniversitesi Örneği)			
Tezin Yazarı: Hasan ÖZDEMİR		Danışman: Doç. Dr. Osman ÖZKUL	
Kabul Tarihi: 11 Eylül 2019		Sayfa Sayısı: Vii (ön kısım) + 70 (tez) + 3 (ek)	
Anabilim Dalı: Sosyoloji			
Günümüzde üniversitelerin, bulundukları kentlere; sosyal, kültürel, ekonomik, mekânsal vb. etkileri olmaktadır. Küreselleşme olgusu tüm toplumsal kurumlara yayılmadan önce üniversiteler; bilgi üretmek o bilgiyi aktarmak ve insan yetiştirmek gibi misyonlara sahipti. Ancak bu durum günümüzde çok daha komplike bir hal almıştır. Şöyle ki: Üniversiteler küreselleşme ile birlikte yerel kamu kuruluşlarına ve de halka inmiş, profesyonel ilişkiler kurmuştur. Böylece bulundukları kentleri yer yönüyle etkilemeye başlamıştır. Üniversitelerin hangi coğrafi bölgeye açıldığı da önemli bir husustur. Çünkü üniversiteler büyük şehirlerde kendi içlerine kapanık bir tutum sergilerken; küçük ve orta ölçekli şehirler de kent ile tamamen etkileşim içinde olmaktadır. Kentin sosyal dokusu, yeni değerlerin üretilmesi gibi birçok husus ön plana çıkmaktadır. Diğer önemli bir nokta ise Üniversite öğrencileridir. Çünkü yerel halk üniversitenin kendisini, üniversiteye gelen öğrenciler üzerinden anlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama tekniği kullanılmıştır. Toplam 600 kişiye anket uygulanmıştır. Anketler 3 ilçe de 9 mahallede yapılmıştır. Yapılan yerler ise öğrencilerin ve yerel halkın etkileşim içinde olduğu bölgelerdir. Üniversiteler tüm bunların doğrultusunda bulundukları şehirlere çok yönlü etki etmekle birlikte sosyo-kültürel etkisi yadsınmayacak kadar çoktur. Bu noktada üniversite öğrencilerinin duygu, düşünce ve davranış kalıplarının yerel halkın ahlaki, ailevi, dini, kültürel, sosyal değerler gibi değer ile çatışıp çatışmaması büyük önem arz etmektedir. Sakarya şehrin de bu durum ise yerel halkın değerleri ile üniversite öğrencileri arasında zıtlık olduğu şeklindedir. Buna ilaveten araştırma sonuçlarında dikkat çeken bir hususta; kent halkı, üniversite ve üniversite öğrencilerinin yaşantısını kendi değerlerine uygun bulmazken ekonomik kaygılardan ötürü bu durumu göz ardı etmektedir.			
Anahtar Kelimeler: Üniversite, Kent, Kente Etki			

Sakarya University
Institute of Social Abstract of Thesis

Master Degree	X	Ph.D.	
Title of Thesis: Socio-Cultural Structure Of The City Where The Universities Are Located Effect (Sakarya University Example)			
Author of Thesis: Hasan ÖZDEMİR		Supervisor: Assoc. Prof. Osman ÖZKUL	
Accepted Date: 11 September 2019		Number of Pages: Vii (pre text) + 70 (main body) + 3 (app)	
Department: Sociology			
Today, universities, the cities where they are; social, cultural, economic, spatial, etc. effects. Before the spread of globalization to all social institutions, universities; The knowledge he had had such missions as conveying knowledge and raising people. However, this situation has become more complicated today. That is to say: Universities have established professional relations with local public institutions as well as with the public. Thus, they started to affect the cities they were located in terms of location. The geographical area of universities is also an important issue. Because the universities in a large city in a closed-up attitude to themselves; small and medium-sized cities are also to be fully interacted with the city. The social texture of the city and the production of new values come into prominence. Another important point is the University Students. Because the local people are trying to understand the university itself through the students coming to the university. In this study, quantitative research techniques were used. A total of 600 people were surveyed. The surveys were conducted in 9 districts in 3 districts. The places where students and local people interact are places. Although the universities have a multifaceted effect on the cities they are in the direction of all these, their socio-cultural impact is too many to be denied. At this point, it is of great importance that the feelings, thoughts and behavior patterns of university students conflict with the value of the local people such as moral, family, religious, cultural, social values. This situation in the city of Sakarya is a contrast between the values of local people and university students. In addition to this, the city does not consider the life of university students to be appropriate to their own values and ignores this situation due to economic concerns.			
Anahtar Kelimeler: Universty, City, Effect on City			

GİRİŞ

Ülkemizde son zamanlarda hızla kurulan üniversiteler ile birlikte üniversitesi olmayan kent kalmamıştır. Basitçe maddi farklılıkları ortadan kaldırma ve şehirleri hareketlendirme açısından, kurulmuş olsalar da artan öğrenci nüfuslarıyla birlikte şehirlerde üniversitelerin etkisi her gün daha fazla belirginleşmektedir. Üniversitelerin kente etkilerini araştıran çalışmalar genel olarak ekonomik, sanayi iş birliği gibi maddi etkiler üzerinde durmaktadır (Sürmeli, 2008, s. 15).

İçinde bulundukları toplumu her yönüyle kalkındırmak için gerekli şartları elinde bulunduran üniversitelerin, bir ülkenin kalkınmasında ve bireylerin gelişiminde de önemli fonksiyonları vardır. Onlardan kalifiyeli insan yetiştirme, bilim ve teknoloji üretme, toplumu aydınlatma, toplumsal değişme ve gelişmelere önderlik etme gibi hususları yerine getirmeleri beklenmektedir (Kuyumcu ve Erdoğan, 2008, s. 52). Üniversitelerin içinde bulunduğu toplumdan uzak bir şekilde sadece bilim üretmesi artık herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Toplumun bir parçası olarak, içinde bulunduğu yörenin ihtiyaçlarına çözümler üretmesi, katı bir tutum takınmaması artık çağın gerekliliğidir (Bayraktar, 2011, s. 28).

Üniversitelerden temel hususta istenilen şeyler kuruldukları şehirleri ve bölgeleri kalkındırması şeklindeyken, bu sürecin asli unsurları olan öğrenciler bir anlamda turistler gibi algılanmakta ve üniversite-kent ilişkisini ve bu ilişkinin hem üniversiteye hem de yerel halka yansımalarını öğrenciler göz ardı edilerek irdelenmeye çalışılmaktadır (Ergun, 2014, s. 217). Oysa Üniversitelerin bulundukları şehirlere ve bölgeye diğer etkisi, toplumun sosyo-kültürel yapısının değişmesine katkıda bulunmasıdır (Türkkahraman & Tutar, 2009, s. 5). Diğer bir ifadeyle sosyo-kültürel değişme bir toplumun maddi ve manevi yapısındaki değişme anlamına gelmektedir. Üniversiteler, farklı kültürel özelliğe sahip olan öğrencileri bir araya getirmekte ve kültürler arasında etkileşimin yaşanmasını sağlamaktadır. Bu süreç üniversitelerin kuruldukları bölgenin sosyo-kültürel yapısında değişimlerin yaşanmasına yol açmaktadır (Yılmaz & Kaynak, 2011, s. 58).

Farklı etnik, dini kültürel, ahlaki vb. özelliklerden gelen üniversite öğrencileri geldikleri kentlerdeki sosyal doku ile çatışabilmekte veya etkileşim içine girebilmektedir. Bu bakımdan her bakımdan üniversite öğrencilerinin sosyo-kültürel anlamda o ile etkisi söz konusudur. Dolayısıyla Kente gelen öğrenciler kendi içlerinde bir sosyal ve fiziki ağ

kurmaktadır. Yani kent halkı ile çatışmayacakları alanlar ve değerler oluşturmaktadırlar. “Bu durum kentte öğrencilerin ikametlerinden, sosyal eğlence biçimlerine, alışveriş alışkanlıklarından boş zaman etkinliklerine kadar pek çok alanda farklılıkların oluşmasına neden olmaktadır” (Sağır & İnci, 2013, s. 56).

Toplumsal anlamda orta, küçük ve kendini dışı kapatmış illerde öğrenciler ile kent halkı arasında belirli rahatsızlıklar yaşanmakta olup yerel halk tarafında üniversite öğrencileri tehdit unsuru olarak algılanabilmektedir (Sağır & İnci, 2013, s. 71).

Bu çalışma, temel olarak üniversitelerin bulundukları bölge ile etkileşimi bağlamında üniversitenin kente sosyo-kültürel etkileri üzerinde durmaya çalışmıştır ayrıca yerel halkın nezdinde üniversite öğrencilerinin şehrin sosyal dokusu üzerinde ki etkileri üzerinde durmaya çalışmaktadır (Ergun, 2014, s. 217).

Araştırmanın Konusu

Sakarya Üniversitesinin Sakarya’ya Sosyo-kültürel etkileri bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Yani hem bizatihi üniversitenin kendisinin hem de üniversite öğrencilerinin kendi aralarında oluşturdukları sosyal ilişkiler dokusunun kente etkisini ve bunları yerel halkın izlenim tutum ve düşünceleri üzerinden ortaya koymak bu araştırmanın konusudur.

Ayrıca bu araştırmanın konusunu üniversite, kültürel yapı, değişim gibi kavramlardan hareketle üniversitenin şehir kültürüne doğrudan veya dolaylı olarak etkisi oluşturmaktadır. Kapsamı ise Sakarya Üniversitesi’nin, Sakarya ilinin üzerindeki etkisidir. Çalışmanın temel problemi ise “Bir kente üniversite kurulduğu zaman o kentin sosyo-kültürel yapısını etkilemekte midir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu temel problem cümlesinin altında ise sosyo-kültürel etki vardır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bir kentte üniversitenin varlığının o kentte sosyo-kültürel anlamda ne gibi katkılar, değişiklikler ve etkiler meydana getirdiğini ve bunların nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktır. Ayrıca çok farklı kültürden, yapıdan, düşünceden gelen ve Sakarya’da birleşen üniversite gençliğinin oluşturduğu sosyo-kültürel ilişkiler ağının,

şehrin sosyo-kültürel yapısı ile nasıl ve ne ölçüde etkileşime girdiğini ortaya koymak bu çalışmanın bir diğer amacıdır.

Araştırmanın Önemi

Üniversiteler, çevresindeki değişme ve gelişmelerden en çok etkilenen, çevresini de en çok etkileyen toplumsal bir kurum niteliğindedir. Bu çalışma ise bu bağlamda üniversitenin şehri etkilemesinde hem bizatihi üniversitenin kendisinin şehre etkisi ve de üniversiteye gelen genç nüfusun oluşturduğu sosyal atmosferin şehrin genel yapısını nasıl etkilediği anlamında iki taraflı bir amaç gütmeye çalışmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda bu çalışma; üniversitenin bulunduğu şehre etkisinin ekonomik, mekânsal, demografik vs. gibi birçok etkisi olduğunu kabul ederek, sosyo-kültürel etkilerini irdelemeye çalışmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Sakarya halkının gözünden Sakarya Üniversitesinin doğrudan veya dolaylı olarak kente sosyo-kültürel etkisini ölçebilmek ve genel eğilimi ortaya koyabilmek için farklı bölgelerde ve sayıca çok insana ulaşabilmek adına nicel araştırma yöntemlerinden tarama tekniği kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme ile yapılan bu araştırmada hata payı %5 olarak belirlenmiş bunun için $n=600$ olarak ele alınmıştır.

I. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Üniversite Olgusunun Tanımlanması

Üniversite olgusu ilk olarak orta çağda Latince'den gelen "Univarsitas" kelimesinden türetilerek oluşturulmuş ve kullanılmıştır. Universitas" Latince'de, "bağımsız tüzel kişiliğe sahip, toplumun farklı kesiminden ortak çıkarları olan kişileri bir araya getiren veya birleştiren, özgür düşüncenin hâkim olduğu birlik ve topluluk" manasına gelmektedir (Lucas, 1996).

TDK ise üniversite tanımını "bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu" biçiminde yapmaktadır (TDK, 2018).

Üniversite olgusu günümüzde bilgi, küresel dünya algısı ile birlikte aynı zamanda yerel anlamda birlik ve bütünlük değerleri üstüne kurulmuş bilim insanı ve öğrenciler birlikteliği manasını taşımaktadır (Ataünal, 1998). Üniversite olgusunun kabul edilen en kapsayıcı tanımlamalarından biri ise, bilim insanlarının ve öğrencilerinin, mekânsal anlamda aynı ortamda bulunması ve oluşan bu büyük topluluk ile, bilimin tüm alanlarında çalışmalar yapan ve yine aynı çalışmaları geniş kitlelere ulaştırıp, yenilikleri sürekli hale getiren kurum olduğu şeklindedir (Can, 1994, s. 9). Başka bir deyiş ile üniversite, "evrensel kavrayışla pozitif bilimin, insan aklına ve uygarlığın bilgi birikimine duyulan güvenle geliştirildiği, yenilendiği araştırma ve aydınlanma kurumlarıdır" (Arap, 2008, s. 27).

"Üniversiteyi bir yapı olarak belirtecek olursak; farklı coğrafyalardan ve farklı kültürlerden insanların aynı ortamda bulunduğu, bir süreklilik çerçevesinde hareket eden, siyasi ve ekonomik baskılara bağlı olmayan, bilim üreten, iyi bir sistem içinde örgütlenen kurumlardır" (Çatalbaş, 2007, s. 110).

"Bilim insanları, üniversiteyi; bir ülkenin ihtiyaç duyduğu, kalifiye ve gelişmiş insan gücünün ortaya çıkaran, bilimsel bilgi ve evrensel kültürün üretilip geliştirilmesini sağlayan, ortaya çıkan bilgiyi toplumsal sorunların çözümünde kullanabilen, topluma hizmet sunan, toplum için en yararlı kurum olarak tanımlanmaktadır" (Yılmaz & Kaynak, 2011, s. 6).

“Üniversite öğretim görevlileri tarafından bilimsel eğitimin verildiği, iş piyasasının isteği ve ihtiyacı doğrultusunda bilimsel ve teknolojik araştırmaların yapıldığı, ulusal ve uluslararası ekonominin değişen koşullarına uygun bir şekilde ihtiyaç duyulan personelin yetiştirildiği ve kuruldukları alanlarda yaşayan tüm insanlara yol gösteren, her kesimden insanın sahiplendiği kurumdur” (Çalışkan, 2010, s. 81).

Tüm bu öznel tanımlamaların dışında T.C. 1982 Anayasası’nın 130. maddesinde üniversite; “çağdaş, eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip kurumlar” biçiminde tanımlanmakta ve şekillendirilmektedir. (T. C. Anayasası, 1982). Dolayısıyla üniversiteler: milli birlik ve bütünlük içinde anayasal değerler üzerinde yükselen ve de eğitim-öğretimin temel ilkelerine dayalı bir sistem içerisinde ülkemizin gelişmesi ve geleceğe emin adımlarla yürümesi için gereken beşerî gücü yetiştirmek, bilimsel çalışmalar ve yayımlar yapmakla beraber, kurulduğu bölgenin de kalkınmasına yardımcı olması planlanan ve istenilen kurumlardır (Çoruh, 1998, s. 1).

Üniversiteler aynı ülke sınırları içindeki farklı kültür ve dünya görüşüne sahip öğrencileri değil, Dünya’nın farklı ülkelerinden farklı kültüre sahip öğrencileri bir araya getiren, bilimsel üstünlüğün, akademik becerinin ve demokratik yönetim anlayışının ağır bastığı sosyal gelişimin tamamlandığı, eğitim-öğretim ve araştırmaların her alanda yapıldığı, uluslararasılaşmanın sağlandığı bir toplumsallaşma ortamıdır (Gökçe, 2000, s. 24). Dolayısıyla Üniversitelerin tarih içinde ki amaç ve görevleri irdelendiğinde, üniversiteler; içinde bulunduğu zaman diliminde, sorunları doğru tespit etmesi ve bunlara çözümler üreterek bulunduğu bölgenin, ülkenin, aynı zaman dilimini paylaştığı dünyanın önünü açması ve hayatı kolay kılınır hale getirmesi için uygun çözümler ortaya koyup koymadıkları ile anılırlar ve de hem kurumsal hem de toplumsal hafıza da bu şekilde kalırlar. Bu misyonundan ötürü üniversiteler yüksek düzeyde teknik olanaklarla donatılmış ve örgütlenmiş, ileriye yönelik hedefleri olan bir yapı olmak zorundadırlar (Ortaş, 2002, s. 3).

Kurumsal anlamda bariz değişim ve dönüşüm geçirse de üniversite şeklinde isimlendirilen bir kurumun beş tane ayırt edici niteliği vardır. Bunlar ise:

- Somut ve soyut bilgileri, meydana getirip aktarması
- Bilginin aktarımını bunu kendine iş olarak seçen profesyonel kişiler tarafınca yapılması
- Bilginin üretilip aktarılmasını devamlı hale getirmek sadece belirli bir zümreye hapis etmemek için kendilerinden sonra bu işi yapacak yeni kişilerin yetiştirilmesi;
- Sosyal hayattaki bazı meslek gruplarının, üniversite kurumlarından ilgili eğitimi alarak yapabilir olması
- Eğitimin planlanmasının bir programa ilişkin yapılması şeklindedir (Tekeli & İlkin, 1993, s.1).

Olgusal anlamda da üniversitenin üzerinde mutabık kılınan dört ana özelliği vardır:

- Üniversite, akademisyenlerin (usta) ve öğrencilerin (çırak) oluşturduğu bir yapıdır.
- Üniversite bilgi kavramı ile doğrudan ilişkilidir. Ve Üniversitenin içinde bulunan her kurum bilginin(hakikatin) bir tarafını incelemektedir.
- Üniversite hakikati araştıran bir yapıdır. Dolayısıyla ayrı ayrı elde edilen bilgileri bütünleştiren bir kurumdur.
- Üniversite her türlü baskıdan uzak olması gereken bir kurumdur (Bingöl, 2012, s. 43) biçiminde yapılabilmektedir.

1.2. Üniversitenin Temel Fonksiyonları

Üniversitelerin en öncelikli işlevi; bilgi üretmek, bilimsel etkinliklerde bulunmak ve de kendi alanında kalifiyeli insan yetiştirmektir. (Yücel, 2006, s. 51). Bu bağlamda üniversitelerin genel anlamda bazı temel fonksiyonları vardır. Bunlar (Yayar & Demir, 2013, s.107):

- “Araştırma yapmak ve elde edinilen bilgileri toplumla paylaşmak,
- Üniversitede ki herkesin bireysel gelişimine katkıda bulunmak,
- İnsanlara entelektüel bir birikim sağlamalarında katkıda bulunmak
- Üniversitenin bünyesindeki öğrencilerin iş hayatlarında gerekli olacak donanımı kazandırmak,
- Bulunduğu kentin sosyal, ekonomik, kültürel hayatına katkıda bulunmak.

Böylece her kentte bir üniversite bulunması ve üniversitelerin yukarıda belirtilen misyonlarını gerçekleştirmeleri, sadece bulunduğu kente değil, ülkenin de her yönüyle gelişimine katkı sağlamaktadır” (Yıldız & Talih, 2011, s. 273).

1970’li yıllarda başlayan ve geline süreçte tüm ekonomiye yayılan küreselleşme olgusu insanların ve toplumların tüm duygu, düşünce ve yaşayış tarzını etkileyen bir hale gelmiştir. Piyasada en önemli unsur sermaye iken günümüzde bilgi olgusu daha kıymetli bir hal almıştır. (Torun & Öztürk, 2013, s. 199). Bu durum üniversitelerin ve üniversitelerin kuruldukları bölgelerin statüsünü, değerini, işlevlerini, amaçlarını ve kurumsal yapısını da etkilemiştir. Küreselleşme olgusu bulunduğu il ve çevresinde ki değerlere etki ederken aynı zamanda bir rekabet ortamı oluşmuştur. Buradan hareketle üniversite-kent iş birliği ortaya çıkmıştır. Böylece üniversiteler, bulundukları yerlerde yerel kamu kuruluşları ve halk ile profesyonel düzeyde ilişkiler geliştirmiştir. (Taşçı vd. 2008, s. 1) Ayrıca Küreselleşen dünyaya ayak uydurabilmek için bölgedeki sanayiler ile iş birliği yapmak, üniversiteler için daha öncelikli bir hal almıştır (Toprak, 2017, s. 118).

“Üniversite-Kent etkileşiminin bu denli önemli hale gelmesi ve üniversitelerin bölgesel kalkınma süreçlerindeki kritik önemi nedeniyle Türkiye’de de üniversitelerin yaygınlaştırılması ve sayıca çoğaltılması bir bölgesel eşitsizliği giderme politikası olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu politika ile üniversitelerin temel işlevlerinin yanı sıra; ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da bölgenin gelişmesine katkıda bulunması amaçlanmaktadır” (Arap, 2010, s. 10-11). Bu politikanın oluşturulmasının temel amaçlarından bazıları; yeni istihdam alanları oluşturmakla beraber il ekonomisine katkı yapmak ve il dışından gelen öğrenci ve akademisyenler ile kentin sosyal hayatını (Çatalbaş, 2007, s. 93) canlı bir hale getirmektir (Sağır & İnci, 2013, s. 52).

Üniversitenin fonksiyonları, modern anlamda ilk üniversitenin açıldığı günden günümüze kadar sürekli değişmiştir (Işık, 2008, s. 162).

Üniversite olgusu üzerinde durulurken üniversitenin temel fonksiyonları göz ardı edilmemelidir. Üniversite kurumu artık yaşadığımız dönem ve üniversitenin fonksiyonları itibarıyla birden çok işlevi bünyesinde barındıran sistematik ve komplike bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Üniversite kurumu eğitim, sosyo-ekonomik, soyo-kültürel vb. gibi konular başta olmak üzere içinde bulunduğu şehir, bölge ve ülke

hakkında her türlü araştırmalar yapmaktadır. Aynı zaman da üniversiteye gelen öğrenciler adına zihinsel ve bedensel gelişimlerini sağlamak gibi bir işlevi de vardır. Bu durum üniversite sonrası için üniversite öğrencilerini hazırlamakta ve çok farklı kategorilerde kendilerini yetiştirmelerine neden olmaktadır. (Bolay, 2005, s. 105).

Üniversitelerin temel fonksiyonları, kanunlarda olduğu gibi eğitim-öğretim ve araştırma yapmaktır. Bundan ötürü teknolojik, ekonomik sosyal, siyasi, hukuki ve tarih gibi alanlarda araştırmalar yapmak; bu araştırmaları sürekli hale getirip toplumun faydası olacak şekilde kullanmak asli işlevidir (Saracaloğu, 2008). Buradan hareketle günümüz üniversite anlayışına göre üniversitelerin; içinde bulunduğu coğrafyanın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısının, gelişmesine fayda sağlayacak sekiz temel fonksiyonu bulunmaktadır (Altunç, 2018, s. 18). Bunlar:

- “Gerekli insan sermayesi oluşturmak,
- Bilgi oluşturmak,
- İnovasyon oluşturmak,
- Teknoloji oluşturmak,
- Bölgesel liderlik oluşturmak,
- Sermaye yatırımı oluşturmak,
- Bilgi altyapısını oluşturmak,
- Bölgesel ortamı etkilemek” şeklinde sıralanmaktadır (Gürüz, 2001, s. 68).

Ayrıca bunlara ek olarak üniversitenin fonksiyonlarını aşağıdaki gibi de sıralayabilmek mümkündür.

- “Bilgi ekonomisi ve toplumun destekleyicisidir.
- Ekonomik istikrarın önemli bir unsurudur.
- Bölgenin sosyal yaşamının temel gücüdür.
- Kültürel kaynakların temelini oluşturur.
- Bölgenin dışa açılmasında etkilidir.
- Girişimciliğin temel kaynağıdır” (Çetin, 2007, s. 219).

Her dönem değişen tanımlama ve görevleriyle üniversiteler, günümüzde bölgesel kalkınmayı hızlandırma ve bulunduğu kentin gelişimine katkı sunma anlamında önemli

aktörlerden birisi haline gelmiştir. Ekonomik, sosyal, kültürel, mekânsal etkileri ile üniversiteler kentlere yeni bir kimlik ve canlılık kazandırmaya başlamıştır.

1.3. Üniversitelerin Tarihsel Seyri

Başlangıçta, Doğu ve Batı medeniyetlerinde dini nitelikli birer eğitim kurumu olarak kabul gören üniversiteler, tarihsel gelişim sürecinde farklı toplumsal, siyasi ve ekonomik amaçlara göre evrilerek, günümüz modern anlamına kavuşmuştur. Üniversite olgusu, orta çağda esas olarak eğitim-öğretim işlevi üzerine şekillenirken, 17. yüzyıla kadar odak nokta olan Hristiyanlıktan modern deneysel bilimlere yönelik evrensel ideolojiye geçişin yaşanması ve ulus devlet anlayışının gelişmesi ile birlikte başlatılan modernizasyon projesine uygun olarak araştırma işlevine odaklanmıştır. Sanayi Devrimi'nin etkisi altında şekillenen 18. yüzyıl, üniversitelerin başlangıçta bu oluşuma dahil olmamalarına rağmen, süreç içinde sanayi toplumunun üniversiteleri kendi imajı çerçevesinde modern araştırma üniversitesi, teknik okul ve araştırma merkezleri şekline dönüştürmesine sahne olmuştur (Sakınç & Aybarç Bursalıoğlu, 2012, s. 93).

Küreselleşme sürecinin önemli bir yüzü olarak mobilizasyon ile bilgi ve iletişim teknolojilerinde görülen değişim, üniversiteleri de derinden etkilemiştir. Yükseköğretim, 21. yüzyılda özellikle bilişim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin zemin hazırladığı bilgi ekonomisi ile söz konusu yeni ekonomi için eğitilmiş insan yetiştirme konusunda üstlendiği rol dolayısıyla hem ulusal hem de uluslararası boyutta muazzam önem kazanmıştır.

1.3.1. Batı'da Üniversitelerin Tarihsel Seyri

Üniversite kurumunun 900 yıllık tarihi içindeki gelişimi tarihsel olarak üç farklı üniversite yapısının ortaya çıkışı ve birbirine dönüşümü üzerinde durularak tanımlanmaktadır. Bu üç aşama:

- Orta çağın Kilise Merkezli Üniversitesi,
- Ulus devletler dünyasının üniversitesi (Humbolt Üniversitesi) ve
- Bilgi toplumu Üniversitesi (Multiversite, Girişimci Üniversite) biçiminde sınıflandırılmaktadır (Türel, 2004, s. 153-154).

Bunlardan kilise merkezli üniversite, 12-15. yüzyıllarda öğrenci ya da öğretmen loncaları olarak biçimlenen kurumlar (Tekeli, 2003 s. 126) olarak tanımlanmaktadır. Bu kurumlarda belirlenmiş bir programa göre eğitim yapılmakta ve bilimsel, siyasal ve teolojik bilgiler aktarılmaktadır. Bir yandan dini otoriteyi temsil eden Papalık, diğer yandan sivil otoriteyi temsil eden Kutsal Roma İmparatorluğu olmak üzere, iki güç odağının etkisi altındaki bir ortamda Bologna ve Paris'te doğduğu belirtilen üniversitenin üzerindeki kilise etkisi 16. yüzyıldan itibaren azalarak yerini devletin etkisine bırakmaya başlamıştır. Hazırlanan programlar ruhban sınıfını eğitmekten çok, kamu yöneticilerini yetiştirmeye yönelik olarak düzenlenmeye başlamıştır (Gürüz vd., s. 57-58). 17. yüzyıla gelindiğinde, üniversite öğrenciliği neredeyse asillerin ve zenginlerin çocuklarına has bir ayrıcalık haline gelmiştir. Üniversitenin toplumun her kesimine açılarak, kişilerin yeteneklerine göre toplumda yükselmelerinin aracı haline gelmesinin felsefi temelleri ise, 19. Yüzyıl başlarında atılmıştır (Gürüz, 2001, s. 77).

18. Yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında birçok Kıta Avrupası üniversitesi, Napoleon tarafından kapatılmıştır. Fransız üniversiteleri devletin bir organı haline getirilmiş ve üniversitelerin amacı, merkezi hükümetin ideolojisi doğrultusunda elit kadrolar yetiştirmek olarak tanımlanmıştır. Böylece, Avrupa'nın üniversite sistemi, ülkelerin milli yükseköğretim sistemleri olarak biçimlenmeye başlamıştır. Ancak, zamanla Fransa'nın etkisindeki bu gelişmeye karşı Prusya'da entelektüel tepkiler ortaya çıkmıştır (Gürüz vd., 1994, s. 61-62). Prusya Kralı 3. Frederick William Von Humbolt'u, eğitim sistemini yeniden düzenlemek üzere Prusya Eğitim Dairesi Başkanlığı'na atamıştır. Humbolt bu görevi yerine getirirken, aynı zamanda Berlin Üniversitesi'nin (günümüzdeki Humboldt Üniversitesi) kurulması çalışmalarını yürütmüştür (Arap S. , 2010, s. 4). Humbolt daha sonra kendi adıyla anılacak olan bir sistemi yerleştirmiş olup, bu sistemin temel ilkeleri şöyle sıralanmıştır (Terzioğlu, 2003, s.306):

- Üniversite, tüm bilim alanlarındaki eğitim-öğretimin, araştırma faaliyetleri ile birlikte ve bir bütünlük içinde yürütüldüğü bir kurumdur.
- Üniversitenin mesleki ve teknik yüksekokuldan farklı olarak temel işlevi, herhangi bir mesleğe yönelik olmaksızın eğitim-öğretim ve araştırma yapmaktır.
- Üniversitenin sahibi devlet değil millettir; devletin görevi öğretim üyelerini atamak, maaşlarını ödemek ve çalışmaları için gerekli özgürlük ortamını

oluşturmaktır. Öğretim üyeleri ve öğrenciler dini veya siyasi hiçbir etki altında kalmadan özgürce araştırma ve eğitim yapabilmelidirler.

Böylece, bilimsel bilgi üretimini ve ücretsiz ve evrensel eğitim ilkesini merkeze alan modern üniversite, Fransız Devrimi'nin ve Napoleon Savaşlarının etkisiyle Almanya'da doğmuştur. Fransa'da ise bu gelişmeler Napoleon'un 1806'da çıkardığı Üniversite Kanunu ile üniversiteleri kapatıp yerine elit yükseköğretim kurumlarının kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Ancak Fransa'da kurulan bu üniversite tipinden daha çok Almanya'da kurulan üniversite tipi modern üniversitenin kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Timur, 2000, s. 64-66).

Üniversite yönetiminin kurumsal bir yapı kazanmasının kökenlerinin Humbolt'un fikirlerine dayandığı ve kurduğu üniversite sisteminde yer alan araştırma ve öğretimin birliği ilkesinin günümüz üniversitesini kalıcı bir şekilde etkilediği belirtilmektedir. 20. yüzyılın ilk yarısında Humbolt tipi üniversite sistemi tekrar ele alınarak üniversite anlayışının yeniden biçimlenmesine çalışılmış, ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman üniversiteleri bilim alanındaki öncülüklerini Amerikan üniversitelere devretmiş; yeni üniversite tipi, klasik fildişi kulelerde yürütülen akademik yaşamın, Humboldt modelinin, Land Grant Üniversiteleri'nin ve teknik okulların bir sentezi biçiminde tanımlanmıştır. Bu dönemde üniversite artık bilgiye değil aksiyona dönük hale gelmiştir 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'de yaygınlaşmaya başlayan bu üniversitelerin temel iki özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir (Arap S. , 2010, s. 10). Bunlar:

- Temel bilimsel ve uygulamalı araştırmalar ile “toplum” hizmetlerinin, üniversitenin temel işlevleri arasına girmesi,
- Mesleki öğretimin önem kazanması ve üniversitenin işlevlerinin yürütülmesi için kamu ve özel kaynaklardan giderek artan miktarlarda harcama yapılmasına başlanması olarak sınıflandırılmaktadır (Gürüz vd., 1994, s. 64-66).

Bu üniversite dış dünyanın taleplerine piyasanın isteklerine uyum sağlamak hedefiyle, öğretim, araştırma yapma ve topluma hizmet sunma işlevlerini yüklenen organizasyonlar topluluğu haline gelmiştir. Bu yeni oluşum “multiversite”, bir diğer ifade ile “girişimci üniversite” olarak adlandırılmakta olup, araştırmanın ve eğitimin içeriği değişmiştir.

Artık “bilim için bilim” değil, pratik sorunların çözümü için öğretim ve araştırma yapılmaktadır (Tekeli, 2003, s.132).

Artık üniversitelerdeki bilimsel çalışmalarda hangi soruların peşine düşüleceğini, hangi problemlerin inceleneceğini ne tür çözümler aranacağını ve ne tip sonuçlar çıkarılması gerektiği bu yaklaşımla belirlenir olmuştur. Bu dönemle birlikte ileri sürülen önemli tezlerden birisi, bilimle teknolojinin giderek aynı şey haline geldiğidir. Bu görüşün temel dayanağı, bilimin maddi üretim için kullanılacağı, bunun dışında bir bilimsel faaliyetin anlamsız olduğu şeklinde ele alınmaktadır (Sertlek, 1997, s.242).

1.3.2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Seyri

Türk eğitim sistemi, 1923 yılında Cumhuriyet’in ilanından sonra uygulamaya koyulan köklü eğitim reformlarıyla tamamen yeniden yapılandırılmıştır. 1924 tarihli “Tevhidi Tedrisat Yasası” bu konuda atılan ilk önemli adım olmuştur. Bu yasayla medreseler kapatılmış, Darülfünun ise ‘İstanbul Darülfünunu’ adını alarak tüzelkişilik kazanmıştır (Özen, 1999; Akt: Sönmezler, 2003).

Türkiye de üniversiteler Fransız, Alman, Avusturya ve Amerikancı pratiklerden etkilenmiştir (Akyüz, 2016, s. 68). Modern üniversitelerin temeli ve günümüz modern üniversitelerin başlangıcı Darül Fünun’dır. Üniversiteler, 1923 senesinde açılmış fakat 1932 senesine kadar devam edebilmiştir. Hemen akabindeyse 1933 yılında topluma, yönetime ve yasalara uymadığı için senesinde kapatılarak eğitim vermelerine son verilmiştir. Buna karşın MEB’e bağlı İstanbul Üniversitesi açılmıştır (Tanilli, 1991, s. 379-380).

19. yüzyıl sonları ve 20. Yüzyıl başlarında kurulan pek çok üniversite bugünkü, İstanbul Teknik ve Mimar Sinan Üniversitesi gibi bazı üniversitelerin özü niteliğindedir diyebiliriz. Ayrıca Türkiye’de Cumhuriyetten günümüze üç önemli üniversite reformu yapılmıştır. Bu reformların ilki 1933, ikincisi 1946 ve üçüncüsü 1981 reformudur. Hemen her üç reform hareketinde de üniversite ara-üst organları ile üniversite ve fakülte organlarının oluşumu ve görevleri üniversitenin demokratikliği ve özerkliğinin temel kriterleri olarak görülmüştür. 1933 ve 1981’de üniversite yöneticileri atama yolu ile getirilirken, 1946’da seçim yolu benimsenmiştir. Özetle söylemek gerekirse kararlarda 1933 Reformu kişilerin, 1946 Reformu kurulların, 1981 Reformu ise Yükseköğretim

Kurulu yanında üniversite içinde kişilerin etkin ve ağırlıkta olduğu bir yönetim biçimi getirmiştir (Arslan, 2005, s. 37).

Türkiye’de üniversitelerin geçmişine bakıldığında Almanya ve Amerika etkisi kendini bariz bir şekilde göstermektedir. Bu etkinin adı ise Alman üniversiteleri için Humbolt modeli Amerikan üniversitelerinin etkisi girişimci üniversite modeli’dir. Almanların sundukları ütöpik geldiği için sürekli olarak Amerikan bilim adamları çağrılmış ve bu modelin ülkemizde temelleri atılmıştır. (Widman, 2004: 59). Girişimci üniversitenin esas özelliklerinden biri ise niceliksel anlamda herkese erişmek ve eğitim anlayışını ulaştırmak olduğu için sürekli üniversiteler açılmaya başlanmıştır (Kardoğan, 2017, s. 11)

2. Dünya Savaşından sonra bölgesel kalkınmalar için üniversitelerin kullanılması durumu Türkiye’de 2005 yılından sonra hız kazanmıştır. Çünkü Üniversitelerin kurulduğu bölgeler de hem akademisyen hem de öğrenci akışı olması şehrin ekonomisini canlandırmakla kalmayıp renkli bir sosyal hayat oluşmasına da neden olmaktadır. Ayrıca bölge halkına da istihdam oluşturmaktadır. (Sağır ve İnci, 2013, s.52).

1.4. Kent Olgusuna İlişkin Kavramsal Çerçeve

İlk insandan bugüne insan varlığını devamlı bir biçimde mekânlarda inşa etmiş ve hala etmekte olan insan, o varlığını o mekâna yerleştirmekten de kendini geri almamıştır. Yerleşme mekanları o dönemin ihtiyaç ve amaçlarına kısacası şartlarına göre değişiklik göstermiştir. İnsan devamlı olarak kendini rahat, güvende ve huzurda hissedebileceği mekanlara taşınmıştır. Kentsel mekânı insanın oluşturmasıyla beraber insanın hayatında hep var olagelmiştir. Dolayısıyla insan öncelikle kendine göre kenti etkilemiş ardından şehrin kendi karakteristik özelliğini kazanmasıyla insanı etkilemeye başlamıştır. (Alver, 2007, s. 12-13).

1.4.1. Kent

Kentler; insanlar için diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmanın ve etkileşime geçmenin yeni bir boyutudur. Kentlerin içinde sokak cadde mahalle gibi her yapının ortaya çıkışında belirli bir yaşanmışlığı her yapının ayrı bir sistematiği olması bakımından kentler de kendi içinde ayrılmaktadır (Es & Ateş, 2004, s. 211-212). Kent olgusu sadece ekonomik veya maddi temeller üzerine inşa edilmiş bir sistem değildir. Kent denilen kavram aynı zamanda bir ruhu olan ve insanların sosyo-kültürel ilişkileri kurdukları

yapılardır. Aynı zamanda her kentin bir ruhu olmakla beraber o ruh ile yetişen bireyler yetiştikleri kentlere göre karakteristik özellikleri şekillenebilmektedir (Akkayan, 1979, s. 23).

Günümüz anlamında kent kavramını tüm yönleriyle açıklığa kavuşturmak oldukça zordur. Çünkü kent olgusu birçok çalışmaya dahil olmuş; birçok konuyla ilişkilendirilmiştir. Böylelikle onu tüm onla ilişkili şeylerden sıyrarak ele almak neredeyse imkansızdır. Bundan dolayı belirli tanımlamalardan hareket etmek gerekmektedir.

Kıray (2007, s. 28) kenti, “tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimi” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamaya ilaveten; Kentin, şüphesiz bir bütünlük ortamından ziyade, çatışma meydanı olarak gören ve bu düşüncede olan kent; farklı yaşam tarzlarında ki insanların bir araya gelerek bir zenginlik oluşturduğu mekanlardır (Bumin, 2010).

İnsanlığın tarihi büyük ölçüde kentlerin ve kentsel yaşamın tarihidir (Gürsoy, 2018, s. 44) Kentler zamanla, ihtiyaçlar doğrultusunda kent halkına belirli dönemlerde değerler üretir ve kendini sürekli olarak yeniler (Kaya, 2014). Dolayısıyla kentler maddi durumlardan ziyade manevi unsurların yeridir. Çünkü kentte yaşayan ve birbirleriyle etkileşime giren varlık insandır. Ve insanlar sosyal hayatlarını belirli değerler üreterek idame ettirmektedirler. Kent ise tam bu değerlerin ortasında kalmaktadır (Özyurt, 2007).

1.4.2. Kentleşme

Kentleşme, sadece insanların mekânsal anlamda kentte hayatlarını idame ettirmesi değil kentin yapısını işleyişini ve ruhunu içselleştirmesi anlamına gelmektedir (Ergun, 2014, s. 218). Başka bir ifadeyle kentleşme sadece nüfus hareketlerinden ibaret olmamakla birlikte toplumun yapısı ve sosyo-ekonomik durumla doğrudan ilintilidir. Bundan dolayı kentleşme tanımlarken nüfusun akışına neden olan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel ilişki ile mekânsal etkileşim de göz önünde bulundurulmalıdır (Ergun, 2014, s. 219). Buradan hareketle kentleşme; “sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye gibi maddi gelişmelere dayanarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu

ortaya çıkaran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere neden olan nüfus birikimi” şeklinde ifade edilebilir. Yani kentleşme, sosyal yapılarda meydana gelen değişim ve dönüşümlerin net bir şekilde anlaşıldığı süreçtir (Keleş, 1982, s.67).

Kentleşme, sadece yeni bir ekonomik örgütlenme ve değişmiş bir fiziki çevreyi belirtmez; aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerine de etki eden yeni bir değişik sosyal düzeni ifade eder (Güçlü, 2002, s. 113). Bu bağlamda kentleşme “kentli” olarak nitelendirilen bir yaşam tarzının oluşumuna kaynaklık eder. Dolayısıyla kentleşmeye sadece, kent olarak kabul edilen yerleşmelerdeki nüfus birikmesi olarak bakılamaz. Sezal göre ise sosyolojik bir kavram olan kentleşme, “dar meknli” bir cemaat hayatından, “geniş meknli” bir cemiyet (toplum) hayatına geçiş ve ikinci yaşama şekline göre yeni “sosyal münasebetlere” ve bunun gerektirdiği “yeni teşkilatlanmalara giriş” olarak tasvir edilebilir (1992: 22).

Yukarıda ifade edilen kentleşmeye ilişkin tanım ve yaklaşımlardan yola çıkarak, kentleşme olgusunun temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Kentleşme bir değişimi, bir süreci içeren devingen bir kavramdır.
- Kentleşme, demografik bir süreci içerir. Bu süreç kentsel alanlarda doğum oranlarının ölüm oranlarından fazla olmasının yanı sıra, kırsal alanlardan kentlere gelenlerle yani gler yoluyla gerçekleşmektedir.
- Kentleşme olgusunun bir diğer özelliği, ekonomik nitelikli olmasıdır. Öncelikle, kentleşme, sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak ortaya çıkan bir olgudur.
- Kentleşme insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir süreçtir. 5- Kentleşme, yönetimsel bir örgütlenme sürecini içerir (Ertürk & Sam, 2009, s. 11-13).

Kentleşme, tarımdaki ve sanayideki değişmelerin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Başka bir anlatımla, kentleşme, teknolojiadaki gelişmelerin, tarımsal ve tarımsal olmayan üretim biçimi ve ilişkilerindeki değişimlerin bir sonucudur. Kentleşme aynı zamanda toplumsal değişme sürecini önemli lde etkileyen ve bazı toplumlarda da hızlandıran bir olgudur. Başka bir anlatımla, kentleşme, yalnızca bir “sonuç” olarak kalmamaktadır (Kartal S. K.,

1978, s. 4-5). Böylece kentleşme olgusu hem bir sonuç hem de toplumsal yapıda ortaya çıkan değişim ve sorunların da nedenidir.

1.4.3. Kentlileşme

Kent, yalnızca ekonomik modeli veya maddi bir çevre anlayışını içermez. Kent içinde bulunduğu toplumsallığı ve düşünce yapısını ve insan ilişkilerini de içermektedir (Sezal, 1992). Kentleşmeyle beraber oluşmaya ve meydana çıkmaya başlayan düşünce yapısının sosyo-kültürel pratikte ve maneviyatta sebep verdiği kalıcı değişimler, yeni pratikler, düşünceler normlar ve toplumsal bir ağ ortaya koymaktadır. (Gürsoy, 2018, s. 46)

“Kentlileşmenin, ‘ekonomik bakımdan kentlileşme’ ve ‘sosyal bakımdan kentlileşme’ şeklinde iki boyutu vardır. Ekonomik bakımdan kentlileşme, kişinin geçimini kentte veya kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle; sosyal bakımdan kentlileşme ise, kişinin kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir” (Kartal, 1983, s. 92).

Kentlileşme, esas olarak kentle bireyin bütünleşmesini, birleşmesini ifade eder. Bütünleşme olgusu genelde iki nüfus grubunun bir araya gelerek kaynaşması anlamını taşır. Kentlileşme, kentleşme furçasının sonunda kişilerin kendi hayatlarında ki bireysel, sosyal, etik ve düşünce yapılarındaki farklılaşmadır. (Es & Ateş, 2004, s. 214-215).

Kentler sürekli farklı farklı fonksiyonlara sahip, tabakalaşmış ve farklılaşmış topluluklardan oluşmuştur. (Kıray, 2007). Oluşan farklılığın ise kişilerin etnik, dini, kişisel, ahlaki, etik, sosyal statü vb. olgusal farklılaşmalarından meydana geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. (Gürsoy, 2018, s. 47).

Tüm bu tanımlamalar ve açıklamalara göre kentlileşme: Hem insanların deneyimlediği bir yaşama pratiği hem de bir uyum sürecidir (Tatlıdil, 1997). Ayrıca kentin dışından kente gelen nüfusun kentin pratiklerine alışma ve bu doğrultuda yeni sosyal ağlar kurma çabasıdır. (Erkan, 2002).

Kentlileşme süreci ekonomik bir noktadan başlarken sosyal ilişkiler sonradan gelişmektedir. Bu süreci açıklarken karşımıza iki kavramsallaştırma çıkmaktadır. Bunlar: ekonomik mekân ve sosyal mekân kavramlarıdır.

Ekonomik mekân; kişinin altyapısını oluşturan tüm ekonomik ilişki ve faaliyetleri kapsayan, ekonomik değer üretme, elde etme ve bunları kullanma biçimlerini içeren soyut bir mekân anlamında kullanılmaktadır. Ekonomik mekânın içeriğini sırasıyla;

- “Yapılan işlerin türleri,
- Gelir türleri ve miktarları,
- Geliri kullanma biçimleri,
- Varlıklanma biçimleri,
- Sahip olunan varlık türleri ve miktarları ve
- Varlıkları kullanma biçimleri” oluşturmaktadır.

Sosyal mekân ise kişinin üstyapısını oluşturan tüm sosyal ve tinsel değerlerini, tavır ve davranışlarını kapsayan soyut bir mekâna karşılık gelmektedir. Sosyal mekânın içeriğini;

- “Siyasal tutum ve davranışlar,
- Dayanışma ve yardımlaşma konusunda benimsenen değerler,
- Örgütlenme biçimleri ve tutumları,
- Benimsenen ve benimsenmeyen gelenek ve görenekler,
- Eğitim ve öğretim konusundaki görüş, tutum ve davranışlar,
- Bilgilenme biçimleri,
- Dini tutum ve davranışlar,
- Hak arama yöntemleri,
- Toplumdaki farklılıkları açıklama biçimleri ve gerekçeleri” oluşturmaktadır (Kartal K. , 1982, s. 50-51).

Bu bağlamda yeni üniversitelerin kurulduğu özellikle küçük ölçekli kentlerde mekânsal dönüşüm gerek ekonomik gerekse sosyal bağlamda hızlı ve keskin bir biçimde yaşanmaktadır. Sosyo-ekonomik dinamiklerin tarih boyunca belirleyici olduğu kentler bu dinamiklere bağlı olarak sanayi, kültür, turizm, moda, sanat, din, küresel, spor vb. etkenle anılmış ve bu dinamiklere yönelik uygulamalar kentleri biçimlendirmiştir. Günümüzde özellikle de ülkemizde yeni bir dinamik ve belirleyen olarak üniversite kenti kavramı ortaya çıkmıştır. Tüm kentlerde en az bir üniversite bulunmakta ve kentin gelişim etkeni olarak birçok kent üniversiteleri temel aktör olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda

özellikle küçük kentlerde açılan üniversiteler kentleşme ve kentlileşme sürecinin ana belirleyeni konumuna gelmektedirler.

1.5. Kentsel Gelişme Dinamiği Olarak Üniversiteler

Üniversiteler, bulundukları kentte birçok alanda gelişim ve değişimin öncü kurumlarındandır. Özellikle artan öğrenci sayısı ile kente ekonomik katkılar sağlarken, farklı kültürlerin kaynaşması ile de kente sosyo-kültürel bir zenginlik katmaktadırlar.

Üniversiteler yapı ve işlev itibarıyla bulundukları kent ile etkileşim halindedirler fakat bu durum üniversitenin yerleşkesinin kent merkezine olan uzaklığına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Kampüsü kent merkezinde yer alan üniversiteler, kent ile daha sıkı ilişkilerde bulunmaktadır ve böylece üniversite-kent ilişkisi daha güçlü hale gelmektedir. Örneğin üniversitenin gerçekleştirmiş olduğu seminer, sempozyum, eğlence, kültür festivalleri ile kent kaynaşmış olur. Ayrıca eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin de kolaylıkla giderilmesi sağlanır. Fakat kent merkezine uzakta kurulmuş olan yerleşkelerde bu gibi hizmet ve etkinliklerin gerçekleştirilmesi daha zor olmaktadır. Bunun sonucu olarak da kent, üniversiteden kopuk bir şekilde sadece eğitim hizmetini görmek amacıyla ilişki kurabilmektedir.

1.5.1. Üniversitelerin Bulundukları Kentlere Demografik Etkileri

Üniversitelerin kentlerde kuruldukları zaman ilk belirgin etkileri demografik etkilerdir. Bu etki her kent ya da üniversite ölçeğine göre değişse de üniversitelerin zamanla büyümesi, öğrenci ve öğretim üyesi sayısının artması, nüfus ve göç yapısında değişimleri getirmektedir (Altunç, 2018, s. 94). Üniversitelerin kentlere kurulmasından sonraki süreçte yaşanan nüfus yoğunluğunun öğrenci lehine artışı, toplumsal değişimi, kentin öğrencileşmesi olarak tanımlanmaktadır. Kentin öğrencileşmesi ne derece yoğun olursa, ders dönemi boyunca öğrencilerle kuşatılan kent, üniversitenin tatile girmesiyle terk edilmiş bir görüntü vermektedir. Üniversitelerdeki yaz okulu uygulamaları ile tatil dönemleri kısaltılarak nispeten de olsa yazları kentte bir miktar öğrenci kalmaktadır (Kartal K. , 1982, s. 65) .

Türkiye’de yeni üniversitelerin kurulması kentlerin büyümesine yol açan sanayi, ticaret, turizm gibi alanlarda özellikle küçük ve orta büyüklükteki kentlerin nüfus ve göç verilerini değiştirmektedir. Kısa zamanda, binlerce öğrenciye kavuşan kentlerin nüfus

artış hızı ve net göç oranları yükselmektedir. Büyük ölçekli kentlerde, öğrenci nüfusunun kent nüfusu içindeki payı sınırlı kalmaktadır.

Küçük ölçekli kentleri desteklemek adına ortaya konan kamu politikalarının bir uzantısı olarak son dönemde devlet üniversiteleri, giderek daha küçük, ekonomik açıdan zayıf ve göç veren kentlerde kurulmaktadır. 2006'da kurulan 15 üniversite de nüfusu 50.000-120.000 arası olan kentlerde kurulmuştur (Bayraktar, 2011:110; Sargın, 2006, s. 29-30). Nüfus artışı, konut talebini, tüketiciyi, istihdamı, ulaşım kanallarına ihtiyacı, sosyal donatılara, kültürel faaliyetlere olan talebi de artırmaktadır. Ayrıca mezunlarla birlikte kentte kalanlar da işgücü arzını artırmaktadır. Kentler eğer ki eğitim için kente gelen öğrencilere iş imkânı sunamaz ise öğrencilerin geri dönüşü de kaçınılmaz olmaktadır. Eğitimli işgücü, gelişmiş kentlere göç etmektedir. Bu durumda öğrenci nüfusunun kente etkisi öğrenim süresiyle sınırlı kalmaktadır.

1.5.2. Üniversitelerin Bulundukları Kentlere Ekonomik Etkileri

Türkiye'de şehircilik tarihinde, kentlerin gelişimi garnizona bağımlı görülmektedir. Büyük ve orta ölçekli Anadolu esnafının ticari vizyonu askeri garnizonların harcamasına bağımlıdır. Üniversitelerin yaygınlaşması askeriye dayalı ekonomik anlayışın yıkılmasına, ekonomik düzenin değişmesine yol açmıştır (Aktay, 2003, s.117). Üniversitelerin kuruldukları bölgenin yerel ekonomisine yaptığı katkılar istihdam, gelir ve harcama kalemleri altında incelenebilir. Bu katkılar da dolaysız, dolaylı ve uyarılmış istihdam ile gelir katkısı başlıkları altında toplanabilir (Çayın ve Özer, 2015, s.132; Atik, 1999, s.99).

Üniversitelerin akademik ve idari personeline yapılan ödemeler (maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye, vd.), dolaysız gelir katkısını oluşturmaktadır. Üniversitelerin belli bir zaman diliminde akademik ve idari personel istihdam etmesi dolaysız (direkt) istihdam katkısını oluşturur. Üniversitelerin kendi personeli dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlara yaptığı ödemeler ile üniversite öğrencileri tarafından yapılan harcamalar dolaylı gelir katkısını oluşturur. Öğrencilerin kent ekonomisine dolaylı gelir katkıları üzerine yapılan araştırmalarda; Demireli ve Taşkın (2013), Kütahya'da 2010 yılında bir öğrencinin aylık ortalama 495 TL civarında harcama yaptığını ve öğrencilerin Kütahya Ekonomisine aylık ortalama 15.072.750 TL'lik bir katkı sağladıklarını, Selçuk ve Başar (2012) Kars Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin aylık 549 TL harcadığını, bunun da ayda yaklaşık 8 milyon

TL harcama toplamına ulaştığını hesaplamışlardır, Soysal vd. (2012) Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin ayda 414 TL harcadığını, Akçakanat vd. (2010) Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin ayda 474 TL harcadığını belirlemişlerdir. Üniversiteler ile öğrenci harcamaları için mal ve hizmet sağlayan üretim sektörlerinin gelişmesi ile ortaya çıkan istihdam artışı ise dolaylı istihdam katkısıdır (Çayın ve Özer, 2015, s. 132, Görkemli, 2009:176, Erkekoğlu, 2000, s. 214). Üniversitelerin kuruldukları kente ekonomik etkileri, hesaplanabilirliği yüksek olduğu için sonuçları en hızlı görülen etkiler arasındadır. Gerek öğrenci sayısı gerek akademik ve idari personel sayısı göz önüne alındığında üniversitelerin kent ekonomisine dolaylı veya dolaysız katkıları çok büyük olmaktadır.

1.5.3. Üniversitelerin Bulundukları Kentlere Mekânsal Etkileri

Üniversiteler kuruldukları kentlerde mekânsal anlamda dönüşümleri de tetiklemektedir. Kampüs alanları çekim merkezi olup konut ve hizmet sektörleri, kampüs alanları çevresinden başlamak üzere hızla gelişmektedir. Özellikle, küçük ve orta ölçekli kentlerde üniversitelerin kurulmasından sonra, kent alanının büyümesi, kentsel fonksiyonların çeşitlenmesi ve yeni istihdam alanlarının oluşması, konut piyasasının canlanması, yurt ve pansiyon benzeri mekânların kentsel yaşam alanlarına dâhil edilmesi, yeni yerleşim alanlarının oluşması gibi kentsel alan kullanımında önemli yapısal değişimlere yol açmaktadır (Akengin ve Kaykı, 2013, s.523-524; Işık, 2008, s.128; Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004, s.156-157).

Üniversitelerin kurulmasını izleyen süreçte, yapılan çevre düzenlemesi, yeni kültürel, sportif ve eğlence mekânlarının açılması, farklı şehirlerden ve farklı kültürlerden gelen personel ve öğrencilerin yöre halkıyla ilişkileri sonucunda, kentin sosyo-kültürel olarak da gelişmesine büyük katkıları olmaktadır. Kentler, öğrenciler, öğretim elemanları ve yöre insanları için daha çekici ve yaşanabilir yerler haline gelmektedir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004, s.156-157; Gültekin vd., 2008, s.264).

Üniversitelerin kuruldukları kentlerde mekânsal olarak çok büyük etkileri olmasına rağmen bir kentleşme modeli ortaya koyabilir mi sorusuna Işık (2008) yaptığı araştırmada, Türkiye'nin değişik kentlerinde 1992 yılında kurulan 24 üniversitenin 15'ini ele alarak; üniversitelerin, bir kentleşme modeli veya nedeni olup olmadıklarına yanıt aramış ve kuruldukları kentlerin nüfus ve göç oranları üzerindeki etkilerini sorgulamıştır. Yeni kurulan üniversitelerin bulundukları özellikle küçük ve orta büyüklükteki kentlerde

nüfus ve göç verilerini etkiledikleri ancak kentleşme modeli oluşturmadıkları, üniversitelerin ekonomik kalkınma modeli olarak görüldükleri sonucuna ulaşmıştır.

Kentin üniversite algısını anlamaya yönelik Eskişehir’de 601 kişi ile yapılan alan araştırması sonucuna göre; katılımcıların %95,8’i üniversitenin ekonomik kalkınmadaki önemine, %89,9’u kentin çehresinin değişimindeki, %91,9’u çağdaş ve modern bir kent olmasındaki olumlu rolüne katılım göstermiştir (Taşçı vd., 2011, s.141). Kentin mekânsal gelişimine üniversitenin katkısı, Eskişehir özelinde olumlu değerlendirilmiştir. Isparta’da Süleyman Demirel Üniversitesi’nin kentleşmeye etkilerini inceleyen ve alan araştırmasına dayanan bir çalışmada 462 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmecilerin %70,1’i üniversitenin kentin çağdaş ve modern bir kent olmasına katkı sağlayacağına, %70’i de kentsel görünümün değişmesinde önemli katkılarının olacağına, %81,4’ü de üniversitenin kentin yaşam kalitesini yükseltmede önemli rolü olduğuna inanmaktadır (Yılmaz, 2011, s.10).

1.5.4. Üniversitelerin Bulundukları Kentlerde Sanayiye Etkileri

Teknoloji, inovasyon, girişimcilik üniversite ve kentler için ortak anahtar kelimelerdir. Bu terimler ayrıca sanayi ve üniversitelerin kesişim noktasını oluşturmaktadır. Üniversiteler, bünyelerindeki farklı bilim dalları, araştırma merkezleri, teknokentler, akademik personelin alan araştırmaları, envanter çalışmaları, öğrencilerin stajları vasıtasıyla kuruldukları kentlerde sanayi sektörüne destek verme kapasitesine sahiptirler. Ancak, kent yöneticilerine ya da üniversitelere kiminle çalışacağı dikte edilmediği için sanayi-üniversite işbirliği daha çok bu kurumların kendi inisiyatifine kalmış durumdadır. Kentin ekonomik gelişmesinde üniversiteler önemli rol oynarlar ancak sürükleyici olamazlar. Sürükleyici sektör genellikle katma değeri yüksek olan sanayi sektörü veya sektörleridir. Eğitimin katma değeri ise ancak uzun bir süre sonra ortaya çıkmaktadır.

Kentin gelişimi için üniversite-sanayi işbirliği çok önemlidir. Bu işbirliğinden, sanayici, üniversite ve toplum büyük faydalar sağlar. Sanayici; ileri ve uygun teknolojiler edinmesi, bilimsel eleman ve ekipman eksikliğinin giderilmesi, kaynak israfının azaltılması, maliyet ve kalite sorunlarının çözülmesi, verimliliğin rekabet gücünün ve kârının artırması açılarından kazançlı çıkar. Üniversite; finansal kaynaklarını artıracak, eğitimin kalitesini yükseltecek, bilimsel araştırma ortamını iyileştirecek, önemli bir görevini ve sorumluluğunu yerine getirecektir. Toplum; bir üretim faktörü olarak teknolojik bilginin artması, dışa olan teknolojik bağımlılığın azaltılması, uluslararası

rekabet gücünün arttırılması, sanayileşme ve ekonomik gelişmeler açısından kazançlı çıkacaktır. Sanayileşmiş, bilgi toplumu safhasına geçmiş veya geçmekte olan ülkeler, sanayi-üniversite işbirliğinin en iyi işlediği ülkelerdir (Dura, 1994, s. 115).

Sanayi gibi katma değeri yüksek sektörlerin yer aldığı kentlerdeki üniversitelerin kent ekonomisine katkısı sanayi kuruluşlarıyla yaptığı işbirliği ölçüsünde kalmaktadır. Bu tip işbirliklerinin sonuçlarının büyük kentlerde gözlenmesi zor iken Anadolu kentlerinde saptanması daha sağlıklı olabilmektedir (Gürkan ve Karataş, 2004 aktaran Öztürk vd. 2011, s. 55). Orta ölçekli Anadolu kentlerinden sanayi sektörü önde olan Denizli ya da Gaziantep bu duruma örnek teşkil edebilir (Öztürk vd., 2011, s.155).

1.5.6. Üniversitelerin Bulundukları Kentlerde Sosyo-Kültürel Yapıya Etkileri

Anadolu kentlerinde açılan üniversiteler sıkıştırılmış toplumsal değiştirme ajanı işlevi görerek kentlerin uzun yıllarda yaşayabileceği değişime ivme kazandırmıştır (Vural Yılmaz ve Yılmaz, 2013, s.205-206). Kentin büyüklüğü, kültürel açıdan da üniversite-kent ilişkisini etkilemektedir. Büyük kentlerdeki üniversiteler yerel yaşamın odak noktası olamamakta sadece entelektüel yaşama destek olmaktadır. Büyük kentlerdeki üniversite öğrencisi yaşamı, kampüs ve kentin içindeki faaliyetlerin birleşimi iken küçük kentlerde üniversiteler kent yaşamına daha hâkim ve kentin yaşam kalitesini daha fazla etkileme şansına sahiptir (Oktay, 2007).

Üniversiteler, kütüphanesi, spor tesisleri, sosyal hizmetleri, araştırma merkezleri, STK'lar veya yerel yönetimlerle ortak projeleri, yöre halkına yönelik eğitimler, düzenlediği akademik konferanslar, çalıştaylar, kongreler, açık oturumlar, öğrenci kulüplerinin etkinlikleri, varsa radyoları veya televizyonları ile kuruldukları kentlerin sosyal ve kültürel yapısını etkilerler. Üniversitelerde, Erasmus ve Farabi gibi akademik değişim programları vasıtasıyla, Anadolu kentlerine ulusal ve uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında farklı kültürlere mensup öğrenciler de gelmektedir. Kent kültürünün renklenmesi adına bunlar olumlu gelişmelerdir.

Üniversiteler, toplumsal değişim ve kalkınmada nicelik ve nitelik bakımından da önemli katkılar sunarlar. Bu katkılar arasında; fırsat eşitliği yaratma, nitelikli insan gücü yetiştirme, lider yetiştirme, girişimci sınıfı geliştirme, teknolojiyi geliştirme, tasarruf eğilimini etkileme, gelir dağılımını etkileme ve milli birliği sağlama sayılabilir (Akengin

ve Kayk, 2013, s.503). Bu katılar kolaylıkla belirlenebilen katılar olmamakla birlikte toplumun gelişmesi için büyük önem arz eden unsurlardır.

Üniversiteler, toplumsal amaçlı sosyal projelerde farklı yerlerden eğitim almak amacıyla gelen yetenekli ve enerjik gençleri, değerlendirerek hem öğrencilerin yeteneklerini geliştirmesine, hem üniversitenin toplumla uyum sağlamasına hem de sosyal problemlerin aşılmasına yardımcı olabilir (Goddard, 2011, s.28). Ayrıca, kentin genç sakinleri, üniversite öğrencileri ile mekânsal anlamda en çok karşılaşan ve kültürel anlamda öykünme yaşayabilecek gruptur (Vural Yılmaz ve Yılmaz, 2013, s.213). Doğru yönlendirmeye hem kentin genç sakinleri hem de üniversite öğrencileri kendileri ve kentin gelişimine katkıda bulunabilirler.

Borland vd. (2000, s.19), Melbourne özelinde üniversitelerin kent kültürü ve sosyal hayatı üzerindeki etkilerini tartışmıştır. Tahmin ve tarifinin zorluğunu belirterek, üniversitelerin yarattığı sosyal faydaların birçok değişkenin etkileşiminde oluşan, bireylerin kişisel faydalarını direkt içermeyen ya da araştırma sonucu olmayan etkiler i) bilginin yayılmasında üniversite mezunlarının etkinliği, ii) üniversiteler tarafından oluşturulan kültürel ve sosyal standartların sosyal altyapıyı geliştirmesi, bunun da toplum ve ekonominin uyumunu desteklemesi, iii) farklı ülkelerden gelen birey ve grupların birbiriyle etkileşimiyle aralarında ticari, sosyal ve kültürel fırsatlar gelişmesi, iv) kamu politikalarına katılımı geliştirmesi olarak tarif etmiştir.

Sosyal açıdan üniversitelerin işlevleri ise öncelikle toplumsal alanda meydana gelen oluşumlar ile kendini gösterir ve üniversiteden bireye, topluma, kente ve bölgeye bir bilgi ve kültür anı olur. Ayrıca üniversiteler bulundukları kenti nüfus, ulaşım, sosyal ve kültürel yapı, kentleşme olguları açısından etkilemektedir. Üniversiteler bulundukları kentin nüfusunu üniversitede görev alan akademik ve idari personelin yanında, üniversitede okumaya gelen binlerce öğrenci ile sayısal olarak önemli oranda artırır. Ayrıca farklı yöre ve kültürlerden gelen personel ve öğrencilerin yöredeki insanlar ile etkileşimi de kenti niteliksel açıdan etkiler. Kentlerde bir çekim noktası olan üniversiteler gerek kentsel planlama açısından gerekse yerel yönetimlerin hizmetleri açısından kente katkıda bulunurlar. Özellikle az gelişmiş olan yöreleri gelişim ve kalkınmalarına engel olacak olan geleneksel tutum ve yapılardan kurtararak çağdaş ve gelişime ayak uydurmalarında etkin rol oynarlar. Bireyin sosyal bir gruba katılarak o gruptaki değer ve normları, grupta

alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri ve bu mevkilerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri benimseyerek toplumsallaşmasını sağlar.

Kültürel açıdan üniversitelerin işlevleri ise karşılıklı etkileşim ile ilgilidir. Üniversiteler ayrıca yerel alt kültürlerin ve ulusal kültürün sentezini olumlu bir şekilde sağlayarak kültür yapılarını etkinleştirir ve kültürel bir altyapı oluşumuna katkı sağlar. “Kentler, öğrencilerin kente gelişleriyle değişmekte, bu kentlerde öğrencilere has sosyal veya fiziki yaşam alanları oluşmaya başlamaktadır. Bu alanların oluşmasında gereksinimlerin yanı sıra kuşkusuz öğrenciler ile kentin yerli insanları arasındaki farklılıkların da önemli bir etkisi olmaktadır. Bu durum kentte öğrencilerin ikametlerinden, sosyal eğlence biçimlerine, alışveriş alışkanlıklarından boş zaman etkinliklerine kadar pek çok alanda farklılıkların oluşmasına neden olmaktadır” (Sağır ve Dikici, 2011, s. 227). Öğrencilerin kente gelişi özellikle küçük kentlerde yöre halkı ile öğrenciler arasında çeşitli olumsuzluklara neden olmakta gençlerin sosyal davranışları yörede huzursuzluklara neden olmaktadır. Ayrıca küçük kentlerde üniversitenin kent yaşamına egemen olması ve yörenin yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemesi söz konusu olup üniversiteler iş olanağı yaratmayı teşvik etmekte, sosyo-kültürel hareketliliğe ve yaşam kalitesine katkıda bulunmakta ve genç nüfusun bölgeden göçünü önlemeyi amaçlamaktadır (Huggins/Cooke, 1997, s. 325; Ricci, 1997, s. 319, aktaran, Arap, 2014, s. 105-119). Üniversitelerde gerçekleştirilen seminer, sempozyum, kongre, panel, konferans, kurslar, çeşitli görsel ve yazınsal etkinlikler kenti hem ekonomik açıdan cazibe merkezi haline getirmekte hem de toplumu sosyo-kültürel açıdan geliştirmektedir.

Üniversiteler ayrıca kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına hizmet etmeleri açısından kuşaklararası kültür birikimini sağlarlar ve bunlar arasında kişilerin inancı, konuştuğu dili ve bilgiyi saymak mümkündür. Böylece kültürel miras hem örgün eğitim hem de yaygın eğitim aracı ile kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa aktarılmış olur. Aydemir (1994), üniversitelerin kentin tercih edilebilirliğini artırdığını, böylece öğrenci ve kalifiye insan gücünün gelmesiyle nüfusun arttığını, bu artışın kamu ve üretim hizmetlerinde de artışa sebep olduğunu ve sonrasında yatırımcılara ilgi odağı olma gibi pek çok getirisini vurgulamıştır. Tüm bunların yanı sıra üniversitenin kente karşı bazı sorumlulukları vardır. Bunlar:

- Eğitim-öğretim hizmeti sunması,

- Bünyesinde bulunan kütüphane, spor tesisler ve sosyal hizmetler gibi hizmetleri bölge insanlarına da sunması,
- Bölge sanayisi için araştırma ve inceleme ve danışmanlık hizmetleri yapması,

“Üniversitelerin kente ve kent halkına sözü edilen faydalarından dolayı, üniversiteler bölgesel kalkınma aracı olarak değerlendirilmiş ve gelişmemiş bölgelerde açılması için teşvik edilmiştir. Bu teşviklerin daha fazla yer edinmesi için üniversitelerin tanıtılması önem taşımaktadır” (Adıgüzel ve Özkan, 2013, s. 287).

1.6. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi: Yapısal İşlevselcilik

Üniversiteyi toplumsal işlevleriyle ele alan bu çalışmada, kuramsal temel olarak yapısal işlevselci yaklaşım benimsenmiştir. Yapısal işlevselci model; toplumsal yapıların diğer yapılar için işlevsel önemleri üzerinde durması, toplumsal sistemin varlığını sürdürebilmesi adına onun ihtiyaçlarını karşılayacak işlevleri yerine getiren kurumlara odaklanması, toplumun alt sistemlerindeki değişimleri açıklamaya ve toplumsal değişim dinamiğini bu yolla ortaya koymaya çalışması gibi nedenlerle araştırmanın kuramsal dayanağı olarak seçilmiştir. Zira toplumsal bir kurum olan üniversitenin, diğer toplumsal yapılar üzerindeki olumlu ya da olumsuz işlevlerinin kentsel gelişmeye ne yönde etki ettiğini belirlemeye çabalayan araştırmanın yapısal işlevselci bir yönelimle ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca, çalışmada elde edilen bulguların, içinde anlam kazandıkları daha geniş yapılar bakımından yorumlanmış olması yapısal işlevselciliğin temel yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Modern dönem sosyolojinin temel yaklaşımlarından biri olan yapısal işlevselcilik, XX. yüzyılın büyük bölümünde önemli etkiye sahip olmuş bir toplum kuramıdır. Özellikle Amerikan sosyolojisinde uzun yıllar boyunca hâkim model veya kuramsal paradigma saltanatını sürdürmüştür (Poloma, 1993). Öyle ki, bazı sosyologlar, sosyolojik çözümleme ile yapısal işlevsel çözümlemeyi bir tutma noktasına gelmişlerdir (Wallace ve Wolf, 2012).

Yapısal işlevselcilik, toplumun yapıları ve onların diğer yapılar için işlevsel önemleri (olumlu ya da olumsuz sonuçları) üzerinde duran bir kuramdır (Ritzer ve Stepnisky, 2013). En genel hatlarıyla toplumun, süregelen, istikrarlı, genellikle tümleşik bir bütün olduğu ve her biri toplumsal istikrarın sürmesi açısından belirli işlevleri yerine getiren,

birbirine bağı parçalardan oluştuğı varsayımına dayanmaktadır (Gönç Şavran, 2013). Yapısal işlevselcilikte toplum, birbiriyle ilişkili ve hiçbirinin bütünden ayrı anlaşılamayacağı kısımlardan oluşan bir sistemdir.

Sistemin herhangi bir kısmındaki değışim, diğerk kısımlarda belirli ölçüde dengesizliğe ve bütün olarak sistemin yeniden düzenlenmesine yol açar. Bu yaklaşıma göre, sosyolojik çözümleme, toplumsal sistemin varlığını sürdürebilmesi adına onun bir takım gereksinimlerini karşılayacak işlevleri yerine getiren toplumsal yapılara odaklanmalıdır (Wallace ve Wolf, 2012).

Yapısal işlevselci model, çatışma ve çelişki öğelerine değıl; uyum ve tutarlılığa vurgu yapmaktadır. Sistemin işlevsel birliğini toplumsal düzen temelinde tanımlayan bu yaklaşım (Swingewood, 2010), toplumu bir arada tutan ve düzeni sağlayan şeyin toplum üyeleri tarafından üzerinde uzlaşılan ve paylaşılan ortak değıerler olduğunu savunur. Yapısal işlevselci kuram, insan eylemlerinin de büyük ölçüde toplumsal değıerler temelinde yükselen yapılar tarafından biçimlendirildiğı iddiasındadır. Buna göre, sahip olduğumuz değıerler ve tutumlar, kurduğumuz ilişkiler, yaptığımız etkinlikler içinde yaşadığımız toplumun yapısından ve örgütlenme tarzından kaynaklanır ya da en azından onlardan etkilenir (Gönç Şavran, 2013; Ritzer ve Stepnisky, 2013).

Yapısal işlevselci yaklaşım, toplumu birbiri ile ilişkili parçalardan oluşan, düzenli ve dengeli bir şekilde kurulmuş bir sistem olarak değıerlendirir. Bu sistem, bir araya geldiklerinde bir bütün meydana getiren, birbirine bağımlı, birbiriyle ilişkili ve sistemin bütünleşmesine katkıda bulunan bir dizi parçadan oluşur. Sistemi oluşturan parçaların tümü, bütünün sorunsuz bir şekilde işlemesi için çeşitli işlevleri yerine getirir. Nitekim bu parçalar, sistemin ihtiyaçlarını (işlevsel zorunluluklar) karşıladıkları ölçüde öneme sahiptir. Dolayısıyla, parçaların toplumun sürekliliğine yaptığı katkı, gördükleri işlevler açısından analiz edilmelidir (Gönç Şavran, 2013).

Yapısal işlevselci modelin dayandığı temel düşünce, toplumsal düzenin paylaşılan değıerler ve uzlaşma sayesinde kurulduğudur. En belirgin özelliklerinden biri ise, çatışmanın değıl, birliğin ve uyumun altını çizen bir yaklaşım olmasıdır. Kuram, toplumu bir konsensüs olarak, yani duygu, düşünce, fikir ve inançların paylaşıldığı, genel bir görüş birliğine sahip bir bütün olarak görür. Toplumda çatışmanın ya da ayrılıkların değıl; iş

birliğinin, uyumun ve dengenin hâkim olduğunu ileri sürer. Bunun kaynağı, bireylerin toplumun ortak değerlerini ve normlarını içselleştirerek toplumsallaşmalarıdır. Bu toplumsallaşma, bir değer konsensüsü yaratır ve böylece bireyler toplumdaki norm ve değgerlere yönelik ortak bir görüş birliğine sahip olurlar (Ritzer, 2011). Değerler ile ilgili görüş birliği ise, bireylerin bulundukları topluma ahlâksal olarak bağlı olmaları anlamına gelir (Wallace ve Wolf, 2012).

Toplumu bütüncül çerçevede açıklayan yapısal işlevselcilik, sistem içindeki her şey bütün açısından kendiliğinden işlevsel olduğundan, çatışmaya dayalı değişimin sistemin temeline yönelik bir tehdit olarak kavranması gerektiği fikrini içermektedir (Swingewood, 2010). Bu bakımdan, diğer bir makro-sosyolojik bakış açısı olan *çatışma kuramı* ile doğrudan ters düşmektedir. Yapısal işlevselcilik, toplumun birliğine ve üyelerinin paylaşmakta olduğu hususlara ağırlık verirken çatışma kuramcıları, toplum içindeki bölünmenin ve insanların farklı maddi çıkarların ardında koşmasından ileri gelen mücadelelerin üzerinde durur (Wallace ve Wolf, 2012). Yapısal işlevselcilere göre, toplumda çatışmalar olsa da bunlar istenmeyen, geçici durumlardır. Yapısal işlevselci kuramın merkezinde uyum, denge, sistem, işlev, işlevsel gereklilikler, karşılıklı bağımlılık, dayanışma ve bütünleşme kavramları yer almaktadır (Gönç şavran, 2013).

Yapısal işlevselci yaklaşım, toplumun alt sistemlerindeki değişmeleri açıklamaya ve toplumsal değişme dinamiğini bu yolla ortaya koymaya çalışır. Dolayısıyla, odak noktası daha çok içinde yaşadığımız toplum birimleri ve bunların alt sistemleridir (Kongar, 2014).

Yapısal işlevselci bir araştırmacı, toplumdaki yapıların birbirleriyle olan ilişkileri ile ilgilenir; mesela eğitim sistemi ile ekonomik sistem arasındaki ilişki gibi. Ana odak, ikisinin de birbiri için sağladığı işlevlerdir (Ritzer ve Stepnisky, 2013). Merkezi ilgisini büyük ölçekli toplumsal yapılara ve kurumlara gösteren makro-düzey bir kuram olarak yapısal işlevselcilik, önemli oranda büyük boy evrimci modellerden etkilenmiştir. Yapısal işlevselci modelin toplumsal evrim, denge, yapısal ve işlevsel farklılaşma, toplumsal eylem, toplumsal yapı-kültürel yapı ayrımı gibi temel kavramları hep büyük boy evrimci kuramlardan aktarılmıştır (Ritzer ve Stepnisky, 2014).

Yapısal işlevselci modelin evrimci makro kuramlardan aldığı kavramlar yanında, kendi geliştirdiği başka temel kavramlar da vardır. Bu kavramların ilki, yapılar ile işlevler arasındaki ilişkidir. Yapısal işlevselci yaklaşıma göre, her yapı bir işleve sahip olduğu için gelişir. Yoksa yapılar var olduğu için belli işlevler ortaya çıkmaz. Bir başka deyişle, işlevler yapılardan önce ortaya çıkar ve kendilerini yerine getirecek yapıların oluşmasına yol açarlar. Yapılar işlevleri değil, işlevler yapıları yaratırlar. Bu durum şöyle bir analogiyle açıklanabilir: İnsan, ağzı olduğu için konuşmaz; konuşma işlevini yerine getirmek için ağzı gelişmiştir. Bu görüş, yapısal işlevselci modelin *yapısal farklılaşma* fikrinin temelinde yatar. Yapısal farklılaşma esas olarak, aynı yapı tarafından yerine getirilen işlevlerin zamanla çoğalmaları ve ihtisaslaşmaları sonunda birbirinden ayrılarak, kendilerini yerine getirecek yeni yapılar yaratmaları demektir (Kongar, 2014). Yapısal işlevselci kuramın temelinde yatan kavramların bir diğeri, bütün toplumsal yapı ve birimlerin toplumsal sistem içinde işlevsel olduklarıdır. İşlevsel olma, bir ihtiyacı karşılama ve öteki parçalarla ahenkli bir bütünleşme anlamına gelir. Bu yüzden her toplumsal birim, yapısal işlevselci modele göre, toplumsal sistem için vazgeçilmez niteliktedir (Buckley, 1966).

Hangi dönemde geliştirilmiş olurlarsa olsunlar, sosyolojik kuramlar tarihsel olarak izole değildirler; bir geleneğin parçasıdırlar. Tüm kuramsal yaklaşımların köklerinin geçmiş dönemlerdeki sosyolojik kuramlara, özellikle klasik dönemdekilere uzandığı unutulmamalıdır (Gönç Şavran, 2013). Bu bağlamda, sosyolojide yapısal işlevselci yaklaşımın en önemli entelektüel atalarının Auguste Comte, Herbert Spencer, Wilfredo Pareto ve Emile Durkheim olduğu kabul edilmektedir. Malinowski ve Radcliffe-Brown gibi sosyal antropologların da katkıda bulunduğu bu yaklaşım, modern sosyolojide Talcott Parsons, Robert K. Merton, Kingsley Davis, Wilbert Moore, Niklas Luhmann ve Neil Smelser gibi çeşitli düşünürler tarafından geliştirilmiştir (Poloma, 1993; Swingewood, 2010; Wallace ve Wolf, 2012; Ritzer ve Stepnisky, 2014).

Toplumsal dengenin temelleriyle ilgili genel araştırmalarında, toplumsal statik (structure/yapı) ve toplumsal dinamik (process/süreç-function/işlev) ile ilgilenen Comte (Poloma, 1993), “Statik sosyoloji incelemesi, toplumsal sistemin farklı kısımlarının eylem ve tepki yasalarının araştırılmasından ibarettir.” diyerek yapısal işlevselciliğin toplumsal sistemin parçaları arasında karşılıklı bağımlılık bulunduğu şeklindeki temel

kabulünü dile getirmiştir (Wallace ve Wolf, 2012). Spencer ise, *farklılaşma* kavramı sayesinde, yapısal işlevselciliğin öncülerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Toplumu yaşayan bir organizmaya benzeten Spencer’a göre, her parça bir işlev ya da amaca hizmet eder. Hem canlı sistemlerde hem de toplumsal sistemlerde, parçaların birinde oluşan bir değişme/farklılaşma diğer parçaları ve sonunda bütünü etkilemektedir. Toplumdaki değişmeler, onu oluşturan parçaların yerine getirdikleri işlevlerde de farklılaşmaya yol açabilmektedir. Ayrıca, parçalar birbirine bağımlı olmakla beraber bağımsız olarak incelenebilirler (Poloma, 1993; Ritzer, 2013). Yapısal işlevselci kuramın bir diğer öncüsü Pareto’ya gelince o, kendi sosyoloji sistemini, biyolojik bir organizmaya benzetmek yerine, kısımlar arasında karşılıklı bağımlılık ve düzeltici değişiklikler gibi özelliklere sahip bir psiko-kimyasal sisteme dayandırmıştır. Pareto, kısımlar arasında karşılıklı ilişkiler ve bağımlılıklar olan bir toplumsal sistemin açık ve belirgin tanımını yapan ilk sosyologdur. Daha sonraları Parsons, sistemlerin bir yandan dengelerini korurken öte yandan nasıl uyum sağladıklarını ve değiştiklerini açıklamak için, Pareto’nun *sistemde uyum sağlayan dinamik veya hareket halinde olan denge* fikrini kullanmıştır (Wallace ve Wolf, 2012).

Toplumsal kurumların yalnızca özgül sosyal ihtiyaçları karşılamak üzere var olduğu şeklindeki argümanından dolayı, yapısal işlevselciliğin gelişmesini en çok etkileyen kişi olarak genellikle Durkheim’in adı anılmaktadır (Swingewood, 2010). Durkheim, modern toplumu kendine ait bir gerçekliğe sahip organik bir bütün olarak görür. Bu bütün, “normal” durumunda var olabilmek için kendini oluşturan parçalar tarafından karşılanan gereksinme veya işlevlere sahiptir. Eğer bazı temel gereksinimler karşılanmazsa, “patolojik” bir durum gelişir. Örneğin, ekonomik işlev modern toplumda karşılanması zorunlu olan bir gereksinmedir. Ekonomideki şiddetli bir dalgalanma, sistemin diğer parçalarını ve sonuçta bütün sistemi etkileyecektir. Ağır bir ekonomik buhran, siyasal sistemi altüst edip aile sisteminde, dinsel yapıda değişmelere neden olabilir (Poloma, 1993). Durkheim’in din ve eğitimle ilgili çalışmaları onun yapısal işlevselciliğe en mühim katkıları olarak bilinmekle birlikte o, iş bölümü, suç veya ceza gibi toplumsal olguları da işlevleri açısından incelemiştir (Wallace ve Wolf, 2012; Ritzer, 2013).

Yapısal işlevselciliğin gelişimine, başta Parsons ve Merton olmak üzere, çok sayıda kuramcı katkıda bulunmuştur. Özellikle bu iki ismin yapısal işlevselci kurama özgün

katkılarını ele almadan evvel, kuramın temel kavramlarını ve genel özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz (Haralambos ve Holborn, 1995; Swingewood, 2010; Ritzer ve Stepnisky, 2013):

1) Yapısal işlevselci yaklaşımın en temel kavramları arasında sosyal sistem, toplumsal yapı, toplumsal kurum, işlev ve işlevsel açıklama vardır.

a) *Sosyal sistem*, en genel düzeyde toplum tarafından temsil edilen ve birbirleriyle ilişkili olan parçalardan (toplumsal kurumlardan) oluşan örgütlü bir yapıdır.

b) *Toplumsal yapı*, toplumun parçalarının, yani toplumsal kurumların işlevsel olarak birbirleriyle ilişki kurdukları belirli bir düzen, başka bir ifadeyle birbirleriyle ilişki kurma biçimleridir.

c) *Toplumsal kurum*, toplumsal ilişkilerin düzenli ve istikrarlı hale gelmesi, kolay değişmeyen, geniş çaplı, örgütlü, tekrarlanan davranış kalıplarına dönüşmesidir.

d) Yapısal işlevselci yaklaşımda *işlev* kavramı, parçanın bütünüle ilişkisini ifade eder.

Herhangi bir şeyin işlevi, sistemin gereksinimlerini karşılamak için yaptığı katkıdır.

Toplumun parçaları, bu gereksinimleri karşıladıkları ve sistemin varlığını sürdürmesine katkıda bulundukları sürece işlevseldirler.

e) Yapısal işlevselcilik, toplumların incelenmesinde işlevsel bir açıklama yapılması gerektiğini savunur. *İşlevsel açıklama*, bir toplumsal olgu ya da eylemin, sonuçları itibarıyla toplumsal istikrar ve bütünlüğün korunmasına yaptığı katkı bakımından değerlendirilmesidir (Wallace, 1980).

2) Toplum bir bütündür; birbiriyle ilintili parçalardan meydana gelen bir sistemdir. Her parçanın anlamı, yalnızca sistem içinde özel bir işlevi yerine getirdiği bütünüle ilişkisi çerçevesinde ortaya çıkar.

3) Yapısal işlevselci yaklaşım, toplumsal bütünleşmeye değer konsensüsüyle, ortak bilişsel yönelimlerle, yani toplumsal, ekonomik ve politik yapıyı meşrulaştıran bir dizi ilkeyle ulaşılabileceğini varsayar. Bireyler, içinde yaşadıkları toplumun davranış kalıplarını, norm ve değerlerini *toplumsallaşma* olarak adlandırılan süreçte öğrenir. Yapısal işlevselciliğe göre toplum, bütün üyelerin içselleştirdikleri değerler üzerine kurulur ve varlığını bu değer uzlaşımı sayesinde sürdürür.

4) Yapısal işlevselci yaklaşım, toplumu ortak çıkarlar çerçevesinde birbiri ile uyumlu işlevsel ilişkiler geliştirmiş parçalardan oluşan, *düzenli ve dengede olan bir sistem*

şeklinde görür. Yapısal işlevselcilikte son derece merkezi bir kavram olan sistemin özellikleri ise şunlardır:

- a) Sistem, bir araya geldiklerinde bir bütün meydana getiren, birbirine bağımlı ve birbiriyle ilişkili parçalardan oluşur.
 - b) Sistemin tüm parçaları, bir düzen içinde bütünün sorunsuz bir şekilde işlemesi için çeşitli işlevleri yerine getirirler.
 - c) Sistemler statik bir durumda olabilecekleri gibi, bir değişim sürecinin içinde, yani dinamik bir durumda da olabilirler.
 - d) Sistem ile sistemin doğal (dış) çevresi birbirinden ayrıdır. Sistemler çevreleriyle olan sınırlarını korurlar, ancak çevrelerine de uyum sağlarlar.
 - e) Sistemin parçaları da birbiriyle uyum içindedir; bu parçalardan biri diğerleriyle belirgin bir şekilde çatışırsa, öteki parçalar buna uyum sağlarlar.
 - f) Yapısal işlevselci yaklaşıma göre, toplum da dâhil olmak üzere bütün sistemlerin amacı, denge durumuna ulaşmak ve bunu korumaktır. Denge durumundaki toplum, çatışmanın olmadığı, herkesin kendi rollerinden ne beklediğini bildiği ve bu beklentilerin sürekli olarak karşılandığı bir toplumdur. Toplumun parçaları bu dengeyi korumak, toplumun denge halindeki doğal işleyişini sürdürmek amacıyla işlev görürler. Ancak sistemin bütün parçaları her zaman mükemmel bir şekilde birleşmez; zaman zaman bütünleşmedeki sorunlar nedeniyle gerilimler ve toplumsal sapma meydana gelir.
- 5) Yapısal işlevselciliğe göre, nasıl bir organizmanın hayatta kalabilmesi için karşılanması gereken temel gereksinimleri varsa, toplumun da mevcudiyetini sürdürebilmesi için karşılanması gereken bazı temel gereksinimleri vardır. Toplumun varlığını devam ettirebilmesi için karşılanması gereken bu ihtiyaçlar bütün toplumlar için geçerli kabul edilir ve “işlevsel zorunluluklar” olarak adlandırılırlar.

Yapısal işlevselci kuramın en meşhur ismi şüphesiz Talcott Parsons’dır (Ritzer ve Stepnisky, 2014).

Parsons, başta Durkheim ve Weber olmak üzere, sosyolojinin kurucularının farklı görüşlerini birleştirerek bütüncül bir kuram geliştirmeye çabalamıştır (Gönç Şavran, 2013). İlk dönem Amerikan sosyolojisinin atomistik, bireyci kuramsal yaklaşımını reddederek kendi yapısal işlevselci kuramı çerçevesinde toplumu bir sistem olarak ele almıştır (Swingewood, 2010). Parsons’ın yapısal işlevselciliği, tüm eylem sistemleri için dört işlevsel zorunluluktan oluşur. İşlevleri incelerken bir sistemin ihtiyaçlarını tatmin

edecek eylemler dizisine odaklanan Parsons, sözü edilen dört işlevin mecburi olduğunu, yani tüm sistemler için gerekli olduğunu savunur. Tüm sistemler, eğer sürekli olacaklarsa, dört eylem dizisini gerçekleştirmelidir. Bu eylemler, *uyum*, *amaca erişme*, *bütünleşme* ve *bekleme süresi* veya *kalıp muhafazası* olarak tanımlanır (Poloma, 1993; Swingewood, 2010; Wallace ve Wolf, 2012; Gönç Şavran, 2013a; Ritzer ve Stepnisky, 2013).

Uyum; sistemin, çevresi ile olan ilişkilerinin düzenlenmesi işlevidir. Sistem, çevresine ters vaziyette olamaz. Her sistem, ihtiyaçları doğrultusunda değişerek kendi dışındaki çevreye uyum sağlamak ve kendi ihtiyaçlarını çevresinden karşılamak zorundadır. Kısacası uyum, sistemin, çevresinde bulunan kaynakları kendisine kazandırması ve bu kaynakları kendi içinde dağıtması işlevidir. Bir toplumsal sistem, yaşamaya devam edecekse, çevresine uyum sağlama işlevini görece yapı ve kuruluşlara muhtaçtır (Ritzer G. , 2011)

Amaca erişme; sistemin, çevresiyle kurduğu ilişki sayesinde belirli hedeflere ve amaçlara ulaşmasını sağlayacak kaynakların harekete geçirilmesi ve bu amaçlar içinde öncelikli olanların belirlenmesi işlevidir. Bir sistemin nihai amacı sadece geleceğe uzanabilmek değil, aynı zamanda büyüyüp genişlemektir. Belli sosyal sistemler bu genel amaca sahiptir, fakat daha belirgin amaçları da vardır. Mesela üniversite, iki temel amacı olan bir sistemdir. Bunlar, eğitim ve bilimsel araştırmadır. Ancak üniversite, amaçlarını bir kez tanımlayıp konuyu kapatamaz. Çünkü koşullar değişebilir ve değişen bu koşullar üniversiteye yeni misyonlar yükleyebilir. Ayrıca üniversitenin çeşitli amaçları birbiriyle çatışabilir. Bu yüzden üniversite, kendisini sürekli değişen şartlara uyarlamalı ve bazen birbiriyle çelişen işlevleri arasında optimum bir denge sağlamaya çalışmalıdır (Poloma , 1993).

Bütünleşme; sistemi oluşturan parçaların eşgüdümü ve uyumu ile ilgilidir. Daha açık bir ifadeyle bütünleşme, sistemi oluşturan bütün parçaların etkin bir biçimde işleyebilecek şekilde bir arada tutulması ve parçalar arasındaki karşılıklı ilişkilerin düzenlenmesi işlevidir (Poloma , 1993).

Bekleme süresi veya **kalıp muhafazası;** belirli bir düzene ve norma göre sistem içerisindeki eylemin devamlılığının ve düzenliliğinin sağlanması işlevidir. Bekleme süresi, sistemin bireylerin motivasyonunu donatması, devam ettirmesi ve yenilemesi

ihtiyacıdır. Kalıp muhafazası ise daha çok bireysel motivasyonu sağlayan kültürel kalıpların donatılması, devam ettirilmesi ve yenilenmesi ihtiyacıdır (Ritzer & Stepnisky, 2013).

Parsons, yukarıda izah etmeye çalıştığımız dört işlevsel zorunluluğu, kuramsal sisteminin her seviyesinde kullanmak üzere tasarlar. Bu, onun en genel ve kapsayıcı dört eylem sisteminde de kullanılır: *Davranışsal organik sistem, kişilik sistemi, sosyal sistem ve kültürel sistem*. Eylem sistemlerinin her biri, bir işlevsel zorunluluğu yerine getirmektedir (Ritzer ve Stepnisky, 2013).

Davranışsal organik sistem, uyum işlevini üstlenir; dış dünyaya uyum sağlar ve dış dünyayı kendi ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürür (Gönç Şavran, 2013).

Kişilik sistemi, amaçları tanımlayarak ve onlara erişmek için kaynakları kullanarak amaca erişme işlevini gerçekleştirir (Ritzer ve Stepnisky, 2013). **Sosyal sistem**, kendisini oluşturan parçaların bütünleştirilmesi işlevini üstlenir (Gönç Şavran, 2013).

Parsons sosyal sistemi, fiziksel ve çevresel bağlamda birbirleriyle ilişkiye giren insan aktörler olarak nitelendirir. Burada temel birim “rol etkileşimi”dir. Parsons’ın (akt. Wallace ve Wolf, 2012: 56), çalışmalarındaki temel kavramları -aktör, etkileşim, çevre, memnuniyetin artırılması ve kültür- içeren ayrıntılı sosyal sistem tanımı şöyledir:

Bir toplumsal sistem, en azından fiziksel ya da çevresel özelliği olan bir durum içinde birbirleriyle etkileşen, belli sayıda münferit aktörden oluşur; bu aktörler “en yüksek derecede tatmin olma” eğilimi ile güdülenmiş olup, kültürel olarak yapılanmış ve paylaşılan simgeler sistemi tarafından tanımlanmış esaslara göre, içinde bulundukları durumla ve birbirleriyle etkileşirler.

Parsons, sosyal sistemin temel birimi olarak statü-rol kompleksini kullanır. **Statü**, sosyal sistemdeki yapısal bir konumu; **rol** ise, aktörün statü konumunda ne yaptığını sistemin genelinin işlevi bağlamında ifade eder. Aktör, düşünce ve eylem açısından değil, en azından sistem içindeki konumu bakımından bir statü ve rol yumağıdır. Sosyal sistem incelemelerinde Parsons, aslen onun yapısal öğelerine odaklanır. Statü-rol incelemesi dışında, sosyal sistemlerin büyük ölçekteki öğeleri olan gruplar, normlar ve değerlerle ilgilenir. Parsons’ın sosyal sistem incelemesi yalnız yapısalcı değil, aynı zamanda

işlevselcilerdir de. O, sosyal sisteme ait bir dizi ön koşul öne sürer (Ritzer ve Stepnisky, 2013):

- 1) Sosyal sistemler diğer sistemlerle uyumlu olarak işleyebilmek üzere yapılandırılmış olmalıdır.
- 2) Sosyal sistemlerin sürekli olabilmesi için diğer sistemlerden yeterli desteği alması gerekir.
- 3) Sistem, aktörlerin ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karşılamalıdır.
- 4) Sistem, mensuplarından yeterli katılımı sağlamalıdır.
- 5) Yıkıcı davranışlara karşı asgari kontrol uygulayabilmelidir.
- 6) Eğer çatışma yıkıcı hale gelirse, kontrol altına alınmalıdır.
- 7) Sosyal sistemin, hayatta kalabilmek için bir dile ihtiyacı vardır.

Parsons'ın sosyal sistemin ön koşulları tartışmasına bakıldığında, onun esasen büyük ölçekli sistemler ve onların birbirleriyle olan ilişkileri ile (toplumsal işlevselcilik) ilgilendiği görülür. Aktörlerden bahsederken bile, konuya sistem açısından bakar. Bu durum, Parsons'ın sosyal sistem içinde düzen sağlanmasına olan ilgisini de yansıtır (Swingewood, 2010). Ona göre, sosyal sistemler her zaman bir dengeye ve istikrara ulaşma eğilimi taşırlar. Bilhassa, çok çeşitli rollerin ve normların söz konusu olduğu modern toplumda sosyal sistemin bütünleşmesini sağlayan ve bütünlüğü koruyan dengedir.

Denge kavramını Pareto'dan ödünç alan Parsons, denge durumundaki bir toplumu, çatışmanın olmadığı, herkesin kendisinden, yani kendi rolünden ne beklendiğini bildiği ve bu beklentilerin sürekli karşılandığı bir toplum olarak tarif eder. Tam olarak denge durumuna ulaşmak pratikte olanaklı değilse de, toplumlar sürekli bir biçimde denge durumuna erişmeye çalışırlar. Toplum, denge durumuna ulaşmak için **toplumsallaşma** ve **toplumsal kontrol** süreçlerini araç olarak kullanır (Gönç Şavran, 2013).

Bu bağlamda Parsons, sistemin, normları ve değerleri aktörlere nasıl aktardığıyla ilgilenir.

Başarılı bir toplumsallaşma sürecinde normlar ve değerler içselleştirilir ve aktörlerin vicdanlarının bir parçası haline gelir. Toplumsallaşma sürecindeki aktörler, egemen değerleri ve sosyal sistemin içindeki rollerin temel yapısına uygun değer yönlendirmelerini kazanırlar (Wallace ve Wolf, 2012). Hayat boyu süren toplumsallaşma

konformizm yaratsa da, sistem yine de derin bireysel farklılıkları barındırır (Ritzer ve Stepnisky, 2013). Bunun bir neticesi olarak, bireylerin rol beklentilerine uymadıkları durumlarda toplumsal kontrol mekanizması devreye girer ve düzeni korumaya çalışır (Ritzer ve Stepnisky, 2013; Gönç Şavran, 2013).

Parsons'ın eylem sistemlerinden sonuncusu kültürel sistemdir. **Kültürel sistem**, aktörleri eylemde bulunmak için motive edecek normları ve değerleri sağlayarak kalıp muhafazası işlevini üstlenir (Gönç Şavran, 2013). Parsons, kültürü, sosyal dünyanın ya da kendi deyimiyle eylem sisteminin farklı öğelerini birbirine bağlayan en temel güç olarak görür. Kültür, sosyal sistemdeki aktörlerin etkileşimine aracılık eder ve kişilik ile sosyal sistemleri bütünleştirir. Kültürün, kısmen de olsa, diğer sistemlerin ögesi olma gibi bir yetisi vardır. Sosyal sistemde kültür, norm ve değerlerde cisimleşir; kişilik sisteminde ise aktör tarafından içselleştirilir (Ritzer ve Stepnisky, 2013).

Parsons'ın, dört eylem sistemi ve işlevsel zorunluluklar gibi kavramsal araçlarla çalışması, toplumsal değişmeyi ele almada başarısız bir yapısal kuram ortaya koyduğu suçlamasına yol açmıştır (Ritzer, 2011). Parsons'a göre, toplumsal değişme temel olarak toplumdaki bireylerin içselleştirdikleri normların ve değerlerin değişmesidir (Gönç Şavran, 2013). Parsons, pasif birey anlayışı nedeniyle, bu değişimde de yapının önemini vurgulamaktadır. Zira o, aktörlerin davranış tercihlerinin, yani toplumsal eylemlerinin toplumsal kurumlar tarafından belirlendiğini söyler* (Kongar, 2014). Parsons, genel yönelimini biyolojinin şekillendirdiği toplumsal değişme kuramını, “evrimci değişimin bir paradigması” olarak adlandırmıştır. Paradigmanın ilk bileşeni *farklılaşma* sürecidir (Ritzer, 2011). Parsons'un değişme modeli farklılaşma fikrine dayanır. Farklılaşma süreci içerisinde çeşitli işlevler kendi yapısal birimlerine sahip olurlar. Örneğin, bir zamanlar aile içinde yerine getirilen imalat ve sosyalizasyon süreçleri şimdi artık fabrikalarda ve okullarda yerine getirilmektedir (Kongar, 2014). O, herhangi bir toplumun, hem yapıları açısından hem de geniş toplum için işlevsel önemleri açısından, farklılaşan bir dizi alt sistemden oluştuğunu varsayar. Toplum evrildikçe yeni alt sistemler farklılaşırlar. Yine de bu yeterli değildir, onların önceki alt sistemlerden daha fazla uyum sağlayıcı olmaları gerekir. Dolayısıyla, *uyum sağlayıcı gelişim* fikri, Parsons'un evrimci paradigmasının özünü oluşturur. Son olarak, toplumsal yapılar ve işlevler giderek daha fazla farklılaştıkça, toplumun değer sistemi bir bütün olarak değişim geçirmek zorunda kalır.

Bununla birlikte, yeni sistem daha fazla çeşitliliğe dayandığı için değer sisteminin onu kuşatması daha zordur (Ritzer ve Stepnisky, 2014).

Parsons'un öğrencisi olan Robert K. Merton da, yapısal işlevselciliğin en önemli kuramcılarından biri olarak kabul edilir. Merton, yapısal işlevselciliğin bazı yönlerini eleştirmekle birlikte, bu yaklaşıma önemli katkılar sağlamıştır (Gönç Şavran, 2013). Merton öncelikle, Malinowski ve Radcliffe-Brown gibi antropologların geliştirdiği biçimiyle, yapısal işlevsel çözümlemenin üç temel ön kabulünü eleştirmiştir. Birinci ön kabul, tüm standartlaşmış toplumsal ve kültürel inançların ve pratiklerin toplumdaki bireyler için olduğu kadar, bütün toplum için de işlevsel olduğunu savunur. Bu görüş, toplumsal bir sistemin çeşitli parçalarının üst düzeyde bir bütünleşme göstermesi gerektiğine işaret eder. Buna karşılık Merton, bu genellenmenin küçük, ilkel toplumlar için doğru olabileceği halde, daha büyük ve karmaşık toplumlar için geçerli olamayacağını iddia etmiştir (Ritzer ve Stepnisky, 2014).

İkinci ön kabul, evrensel işlevselciliktir. Evrensel işlevselcilik, tüm standartlaşmış toplumsal veya kültürel formların ve yapıların pozitif işlevlere sahip olduğuna inanır (Poloma, 1993). Merton, bütün öğelerin zorunlu olarak olumlu işlevlere sahip olacakları görüşüne katılmaz. Ona göre, bütün yapıların, geleneklerin, düşünce ve inançların olumlu işlevleri yoktur; bazı öğeler, sistemin istikrarına ve devamına katkıda bulunmayıp, istikrarsızlaşmasına ve bozulmasına neden olabilirler. Bu bakımdan Merton, bazı öğelerin **bozuk işlevsel** olabileceğini, yani sistemin diğer parçaları açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir. Merton, bazı öğelerin de nötr olabileceğini, başka bir deyişle, sistemin diğer parçaları açısından herhangi bir işleve sahip olmayabileceğini belirtmektedir. **İşlevsizlik**, mevcut sistemle ilişkisiz olan sonuçları ifade etmektedir. Örneğin, tarihsel olarak önceki dönemlerde sistem için olumlu ya da olumsuz bir işleve sahip olan yapı veya kurumlar artık bu işleve sahip olmayabilirler (Poloma , 1993).

(Gönç Şavran, 2013; Ritzer ve Stepnisky, 2014). Merton, olumlu işlevlerin mi, yoksa bozuk işlevlerin mi ağır bastığı sorusuna cevaben (Ritzer, 2011), yapısal işlevsel analizin, olumlu işlevlerde yoğunlaşma tuzağına düşmeden, muhtemel işlevsizlikleri de göz önünde bulundurması gerektiğini ifade eden **net bakiye (işlevsel sonuçların net dengesi)** kavramını geliştirmiştir. Ek olarak, Merton'a göre, yapısal işlevsel analizin başlıca teoremlerinden birisi, nasıl aynı birim çok çeşitli işlevlere sahipse, aynı işlevlerin de

alternatif birimler tarafından değişik biçimlerde yerine getirebileceği şeklindedir (Swingewood, 2010). Yapısal işlevselci yaklaşımın Merton'un eleştirdiği üçüncü ön kabulü, işlevsel zorunluluktur. Buradaki temel argüman, toplumun tüm standartlaşmış parçalarının sadece pozitif işlevlere sahip olmadığı, aynı zamanda, işleyen bütünün vazgeçilmez parçalarını temsil ettiğidir. Bu ön kabul, tüm yapıların ve işlevlerin toplum için işlevsel açıdan zorunlu olduğu, diğer bir ifadeyle, başka hiçbir yapı ve işlevin mevcuttakiler kadar iyi çalışamayacağı fikrine yol açmaktadır. Buna karşılık Merton, toplumdaki yapı ve işlevlere alternatif olabilecek çeşitli yapı ve işlevler olduğunu düşünür (Ritzer ve Stepnisky, 2014).

Merton'un öne sürdüğü **işlevsel alternatifler** kavramına göre, işlevsel bir öge başka bir ögenin yerine geçerek daha önce onun karşıladığı toplumsal bir gereksinimi giderebilir (Poloma, 1993). Merton ayrıca, yapısal işlevsel analize büyük katkı sağlayan **açık işlev** ve **gizli işlev** kavramlarını geliştirmiş ve bu işlevleri birbirinden ayırmamız gerektiğini vurgulamıştır (Wallace ve Wolf, 2012; Gönç Şavran, 2013; Ritzer ve Stepnisky, 2014; Kongar, 2014). Açık işlev, toplumsal davranışın bilinen, amaçlanmış, niyet edilmiş, beklenen sonucudur. Gizli işlev ise, toplumsal davranışın bilinmeyen, amaçlanmamış, niyet edilmemiş, beklenmeyen sonucudur (Ritzer ve Stepnisky, 2014). Örneğin, uzaktan öğretim sisteminin açık işlevlerinden bazıları, örgün eğitim sisteminin dışında kalan bireylere eğitim sağlamak ve meslek kazandırmaktır. Ama uzaktan öğretim sisteminin e-öğrenme özelliği sayesinde öğrencilerin bilgisayar ve internet becerilerinin de arttığı görülmektedir. Bu işlev, niyet edilmiş, kasıtlı bir işlev değildir. Bu durumda, öğrencilerin bilgisayar ve internet becerilerini artırmanın, uzaktan öğretim sisteminin gizli işlevi olduğu söylenebilir (Gönç Şavran, 2013). Toplumsal değişme yönünden, açık işlev-gizli işlev ayırımına son derece önem veren Merton, değişmekte olan bir toplumsal kurumun açık ve gizli işlevleri anlaşılmadan toplumsal değişmeye etki edilemeyeceği görüşündedir (Kongar, 2014).

II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın sürecine işleyişine ve sonuca nasıl ve hangi varsayımlarla gidildiğine değinilmektedir.

2.1. Araştırma Sahası

Bu bölümde kentin coğrafyası ve tarihçesi, demografik ve sosyo ekonomik yapısı gibi başlıklar irdelenmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Kentin Tarihçesi

Sakarya şehrinin isminin, M.Ö III. ve M.S IV. yüzyıllar arasında, söyleniş biçiminin zamanla değişikliği sonucu, bölgede yaşayan Bithynlerin Kraliçesi “Sangarius”dan geldiği rivayet edilmektedir. Bu rivayet hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, günümüze ulaşan bilgiler doğrultusunda, Sakarya isminin, Sakarya’nın Erenler ilçesi sınırlarında yer alan “Sakar Baba”dan türbesinin, halk arasında “Sakarya” şeklinde söylenmesiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu bağlamda Sakarya şehri ismini bir Anadolu eren/evliyasından almıştır. “Ada” ismi ise; Sakarya Nehri ile Çark Deresi’nin daha önceden birleşerek akması ile iki akarsuyun ortasında kalan bölgede kurulan ve “ada”ya benzemesinden gelmektedir. Papuçcular, Semerciler, Tıgıcılar, Çıracılar, Hasırcılar, Uzunçarşı, Aynalıkavak Çarşısı, Pirinç Pazarı, Soğan Pazarı, Kömür Pazarı gibi semtlerdeki halkın “Ada’nın pazarına gidiyoruz” şeklindeki söyleyişlerinden sonra zaman içinde “Ada’nın” “Adapazarı” ismine dönüşmesine yol açmıştır (Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2013, s. 17).

Sakarya şehri uygarlıklar arasında yüzyıllar boyu bir köprü oluşturmuştur. Bu sebeple, Sakarya şehrini doğu ve batı arasında kültür alışverişini sağlayan bir kavşak noktası olarak nitelemek mümkündür. Roma, Bizans, Osmanlı imparatorluklarının askeri yolları, Asya ile Avrupa arasında bağlantı kurarak, Asya’nın Avrupa’da tanınmasına olanak sağlayan tarihi İpek Yolu Sakarya’dan geçmiştir. Sakarya, İpek Yolu’nun izlerini anıtsal köprülerle, tarihi kemerlerle, taş döşemeli kaldırımlarla da yansıtmaktadır. Seyyahların, gezginlerin ve tüccarların geçtikleri ve ziyaret ettikleri Sakarya topraklarında tarihi güzergâhları ve yüzlerce yıl evvel yolcuların izledikleri yolları, günümüzde de şehrin doğal güzelleri ile bir bütün şeklinde görmek mümkündür (T.C Kültür ve Turizm Tanıtma Müdürlüğü, 2011, s. 1).

M.Ö. XII. Yüzyılda Friglerin efsanevi kahramanı olarak geçen Mygdon’un boyu Mygdonların Askania Gölü ve Sangarios (Sakarya) Irmağı çevresinde yaşamıştır. M.Ö.

547 yılında Anadolu'nun Persler'in egemenliği altına girmesiyle, Perslerin ayırdığı 20'ye yakın yönetim bölgelerinden bir olan "Daskyleian Satraplığı" içinde Sakarya da yer almıştır. M.Ö.334'te İskender'in Pers ordusunu yenilgiye uğratarak Daskyleian'u fethetmesiyle Makedonya Krallığının bir bölgesi olmuştur (Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2014, s. 18-20).

M.S.395 yılında Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılınca Sakarya da, Doğu Roma sınırları içinde kalmıştır. VI. yüzyılda Bizans İmparatoru I. Justinianus (527-565) döneminde Sakarya Bölgesi'nde önemli bayındırlık çabaları gerçekleştirilmiştir. Adapazarı Merkez, Beşköprü mevkiinde bulunan ve Bizans İmparatoru Justinianus (527-565) tarafından M.S.558-560 yıllarında yaptırılan Justinianus Köprüsü (Beşköprü), Erken Bizans Dönemi'nden günümüze sağlam olarak gelebilmiş Anadolu'daki en görkemli ve önemli anıtsal yapılarından biridir. Selçuklular devrinde 1048'den 1055 yılına kadar Anadolu'ya yapılan akınlar Sakarya Nehrine kadar uzanmıştır. Osmanlı döneminde 1323 yılında Osmanlı Devleti'nin sınırı kuzeyde Karadeniz'e kadar ulaşmıştır ve Sapanca Gölü'nün batı tarafında yer alan Ayan Köyü, Akça Koca tarafından zapt edilerek, 1324'de Sapanca Gölü ile bugünkü Adapazarı yöresini Osmanlı Devleti'ne kazandırmıştır. Cumhuriyet dönemi kapsamında ise, Sakarya Bölge Komutanlığı emrindeki süvari birliğinin 28 Haziran 1921 sabahı İzmit'e girmesi ve Yunan işgalinden kurtarılması ile Sakarya, erken Cumhuriyet döneminde Adapazarı adıyla, Kocaeli'ne bağlı kalmış 1954 yılında ise Kocaeli'nin doğu yarısında kalan ilçeleri içine alarak ve il merkezi Adapazarı olmak üzere Sakarya ili kurulmuştur. Sakarya günümüze kadar bu şekilde gelmiştir (Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2014, s. 18-20).

2.1.2. Kentin Coğrafyası

Sakarya ili Marmara Bölgesi'nin kuzeyinde yer almaktadır. İlçe merkezleri kuzeyde Kaynarca ve Karasu, doğu tarafında Hendek ve Akyazı, güneyde Geyce ve Sapanca'dır. Doğusunda Bolu, batısında İzmit, güneyinde Bilecik illeri vardır (Zengin ve Eryılmaz, 2013, s. 91).

Marmara Bölgesi'nin kuzeydoğusunda yer alan Sakarya ilinin topraklarının izdüşüm alanı 4.838 km², gerçek alanı 5.015 km²'dir. Türkiye topraklarının % 0.62'sini kaplayan Sakarya topraklarının şekli güneyden kuzeye doğru bir dikdörtgen şeklini andırır. Sakarya ilinin; Adapazarı, Akyazı, Arifiye, Erenler, Ferizli, Geyve, Hendek, Karapürçek, Karasu, Kaynarca, Kocaali, Pamukova, Sapanca, Serdivan, Söğütlü ve Taraklı olmak

üzere 16 ilçesi bulunmaktadır (T.C. Sakarya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2013, s. 22).

Sakarya ilinin kuzeyinde Karadeniz'e kıyısı vardır ve deniz seviyesinden yüksekliği 31m'dir. 824 km. uzunluğundaki Sakarya Nehri'nin 159.5 km'lik bölümü il topraklarından geçerek, yöreyi ekonomik ve turistik açıdan etkileyerek, Karasu ilçesinde Karadeniz'e dökülmektedir (Gürdal, 2001, s. 160). Sakarya ili topraklarının % 34'ü dağlardan, % 44'ü platolardan, %22'sini ise ovalar oluşturur. Güneyden kuzeye uzanarak Karadeniz'e açılan Sakarya'nın alanı üçüncü jeolojik zaman sonu ile dördüncü zamanın ilk evrelerinde son şeklini almıştır. Sakarya ili sınırları içerisinde yüksek dağlar yer almamaktadır. Güney kesimde ise yüksek ve sarp tepeler görmek mümkündür. Orta ve kuzey kesimlerdeki yükseltiler ise Kocaeli Platosu'nun uzantısıdır. Bazı kesimlerde rastlanan ve yüksekliği az tepeler haricinde Sakarya ili genel olarak düz ve alçak bir yapıya sahiptir (Coğrafya Dünyası, 2015).

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Sakarya halkının gözünden Sakarya Üniversitesinin doğrudan veya dolaylı olarak kente sosyo-kültürel etkisini ölçebilmek ve genel eğilimi ortaya koyabilmek için farklı bölgelerde ve sayıca çok insana ulaşabilmek adına nicel araştırma yöntemlerinden tarama tekniği kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme ile yapılan bu araştırmada hata payı %5 olarak belirlenmiş bunun için n=600 olarak ele alınmıştır.

2.3. Evren ve Örneklem

Bu çalışma, üniversitelerin bulunduğu şehrin sosyo-kültürel yapısına etkisini Sakarya Üniversitesini temel alarak Sakarya evrenin de yapılmıştır. Örneklem sayısı gerekli hesaplamalar sonucu n=318 olarak belirlenmiş ancak örnekleme genişletmek ve daha çok bireyi araştırmaya dahil ederek daha sağlıklı sonuç almak adına n=600 ele alınmıştır ve anket formu Sakarya'ya bağlı üç ilçede toplam 9 mahallede gerçekleştirilmiştir. Anket formunun uygulanacağı bölgenin seçiminde ise yani örneklemin belirlenmesindeyse üniversite öğrencileri ile yerel halkın en çok etkileşim için de olduğu yerler seçilmiş ve buralarda anket uygulanmıştır. Bu bağlam da Adapazarı belediyesine bağlı Cumhuriyet, Semerciler, Mithatpaşa ve Tıgıcılar mahalleleri olmak üzere 4 mahallede yapılırken Serdivan ilçe belediyesine bağlı İstiklal, Bahçelievler ve Kemalpaşa mahallelerinde

yapılmıştır. Son olarak ise Hendek ilçe belediyesine bağlı Kemaliye ve Başpınar mahallelerinde yapılmıştır. Anket yapılan mahallelerde ki üniversite öğrencisi ve yerel halk yoğunluğu baz alınarak Semerciler ve Kemalpaşa mahallelerinde 100'er Cumhuriyet ve İstiklal mahallesinde 75'er geriye kalan Tıgıcılar, Mithatpaşa, Bahçelievler, Başpınar ve Kemaliye mahallelerinde 50'şer anket uygulanmıştır.

2.4. Hipotezler

- Sakarya Üniversitesi kent ile bütünleşmemiştir.
- Sakarya Üniversitesi kent halkı için ekonomik bir kurum olmaktan öteye gidememiştir.
- Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin yaşam pratikleri kent halkının nezdinde, kentin sosyo-kültürel yapısına olumsuz etki etmektedir.
- Kent halkı, Sakarya Üniversitesinin şehre en çok katkı sunduğu şeyin sağlık imkanları olduğunu düşünmektedir.
- Sakarya üniversitesi öğrenci topluluklarının Sakarya halkının nezdinde şehre faydası olan bir katkısı bulunmamaktadır.
- Sakarya Üniversitesi Sakarya halkına göre sosyo-kültürel problemlere ilişkin çözümler üretmemektedir.
- Üniversite kent ekonomisine büyük katkı yapmaktadır.
- Sakarya Üniversitesi kent halkına göre, kentte en çok ekonomik hayatı değiştirmiştir.
- Sakarya Üniversitesinin kent halkı için en olumsuz yanı sosyal dokunun bozulmasıdır.
- Kent halkı ekonomik gelir için Sakarya'nın sosyal dokusunun kendi yaşam biçimlerinin tersi şekilde dönüşmesine göz yummaktadır.
- Sakarya Üniversitesinin kente sosyo-kültürel etkisi kent, halkının üniversite öğrencilerine tutumu ile doğrusal yönde bir eğilim sergilemektedir.

2.5. Verilerin Toplanması

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm teorik bilgilerin olduğu bölüm olmakla beraber, bu bölüm için bilgiler dergi ve süreli yayın makalesi, literatürdeki tezler, konu ile ilgili yazılmış kitaplar gibi materyaller kullanılmıştır. İkinci bölüm ise

Çalışmanın metodolojik çerçevesini çizmektedir. Üçüncü ve son bölüm ise araştırmaya dair bulguların olduğu bölümdür. Bu bölümde ki bulgular anket formu ile toplanmıştır. Anket formunda ise demografik sorular, çok seçenekli sorular ve likert ölçekli sorulardan oluşmaktadır. Likert ölçekli sorulardan elde edilen verilerin toplanması ise aritmetik ortalaması alınarak yapılmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Çalışmada, nicel verileri toplamak için tarama yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS programıyla analiz edilmiştir. Sakarya halkının, anket formuna verdikleri yanıtlar frekans, çapraz tablolar ,ki-kare analizleri, betimsel istatistiki tablolar, korelasyon analizleri şeklinde hesaplanmıştır. Likert ölçekli sorularda ise aritmetik ortalama hesaplaması yapılarak veriler yorumlanmıştır. Likert maddelerin cevap seçenekleri, “Tamamen Katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” biçiminde düzenlenmiştir. Madde puanları ise 1 ile 5 arasında değişmektedir.

2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 2018-2019 yılında, araştırmanın örneklem sayısını oluşturan Sakaryalı ve Sakarya’da ikamet eden 600 kişi ile sınırlıdır.
- Araştırma toplamda Adapazarı(merkez), Serdivan ve Hendek ilçeleri olmak üzere üç ilçe ile sınırlıdır.
- Araştırma, örneklemi oluşturan Cumhuriyet, Semerciler, Mithatpaşı, Tığcılar, Kemalpaşı, İstiklal, Bahçelievler, Başpınar ve Kemaliye olmak üzere totalde 9 mahalle ile sınırlıdır.
- Araştırma katılımcıların veri toplama aracına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.
- Bu nedenlerle araştırma sonuçları yukarıda verilen sınırlılıklar dikkate alınarak genellenmelidir.

III. BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde demografik bulgular, Sakarya Üniversitesinin Sakarya'nın sosyal dokusu temelli sosyo-kültürel etkileri, üniversite öğrencileri ve yerel halkın etkileşimi, Sakarya halkının Sakarya Üniversitesine yönelik düşünceleri ve son olarak da Sakarya halkının Sakarya Üniversitesinin sosyo-kültürel işlevlerine yönelik tutumlarına dair alt başlıklar yer almaktadır. Bu alt başlıklar da ise araştırmaya dair frekans, çapraz tablolardan ve ki-kare analizlerinden oluşan bulgular yer almaktadır.

3.1. Araştırmaya İlişkin Demografik Bulgular

Bu alt başlıkta ise araştırmaya katılan araştırma grubunun cinsiyet, yaş, eğitim, meslekleri, hangi mahallelerde ikamet ettikleri ve Sakarya'da kaç senedir yaşadıklarına dair temel bulgulara yer verilmiştir.

3.1.1. Araştırma Grubunun Cinsiyet ve Yaşlarına İlişkin Bulgular

Bu çalışmaya toplam 600 kişi katılmıştır ve de katılanların %36,5'i kadınlardan oluşurken, %63,5'lik bir kesimi ise erkekler temsil etmektedir. Bununla birlikte çalışmaya katılan ve 18-23 yaş aralığında olanların oranı %4,5'dir ve de yaş skalasında ki en düşük oran bu kategoriye aittir. 24-29 yaş aralığında olanların oranı %5,6, 30-35 yaş aralığında olanların oranı ise %15,2, 36-41 yaş aralığında olanların oranı ise de %14,7'dir. Kümülatif yüzde bu noktada %40,2'dir. Bu durum ise bize araştırmaya katılan orta ve yaşlı kesim arasında kalanlar ile yaşlı kesimin oranı %59,9 iken, genç ve orta kesimin oranı ise %40,1 şeklinde olduğunu göstermektedir. Bu dağılımın böyle olmasının sebebi ise üniversite-kent etkileşiminde şehirde sosyo-kültürel anlamda, kentte hangi değerlerin değiştiğini, ne gibi bir sosyal doku oluştuğunu, bunun yerel halka nasıl yansıdığı vb. konularda bizzat o toplumun içinde, o toplumun akışına şahit olanların tecrübi bilgilerinden istifade istenilmesinden kaynaklanmaktadır. Bununla beraber 42-47 yaşında olanların oranı %17,7'dir ve de bu yaş skalasında ki en yüksek yüzde bu kategoridedir. Ayrıca 48-53 yaş aralığında olanlar %16'lık bir orana tekabül ederken 54-59 yaş aralığındakiler de %11,2'lik bir dağılım göstermektedirler. Son olarak ise 60 yaş ve üzeri olanların oranı %11,2'dir.

3.1.2. Araştırma Grubunun Eğitim Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılanlardan %3,3'lük orana sahip bir kesim okuma yazma bilmemektedir. Buna karşın %10'luk bir kesimde herhangi bir eğitim kurumuna gitmemesine rağmen okuma yazma bilmektedir. İlkokul mezunlarının oranı %24,8 iken orta okul mezunlarının oranı %31,5'tir. %18,7'lik orana sahip kesim ise lise mezunudur. Ayrıca üniversitelerin ön lisans programlarından mezun olanlar %2'lik bir orana sahip iken lisans programlarından mezun olanların sayısı ise %8,3'tür. Yüksek lisans ve doktora programlarından mezun olan sayısı ise %0,7'serdir.

3.1.3. Araştırma Grubunun Mesleki Dağılımlarına İlişkin Bulgular

Anket formunda mesleki kategoriler olarak 10 farklı meslek türü tanımlanmıştır. Buradan hareketle sorulan mesleğiniz nedir sorusuna; araştırmaya katılanların %12'sinin işçi, %7,5'i memur, en büyük paya sahip olan %21,8'i esnaf ve zanaatkar, %3,7'si tüccar, %17,2'si serbest meslek, %8,3'ü emekli, %2'si öğrenci, %20,8'i ev hanımı, %6,2'si işsiz ve son olarak %0,5'i gündelik işler şeklinde cevap vermiştir.

3.1.4. Araştırma Grubunun Kaç Yıldır Sakarya'da Yaşadıklarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılanların %0,2'si 1 ile 5 yıl arasında Sakarya'da yaşadıkları saptanırken, 6 ile 10 yıl arasında Sakarya'da yaşayanların oranı %3,3'tür. Bu oran 11 ile 15 yıl arasında Sakarya'da yaşayanlar için %5,8'dir. Ayrıca 16 ile 20 yıl arasında Sakarya'da yaşayanların oranı ise %5,3'tür. Son olarak ise 21 yıl üzeri Sakarya'da yaşayanların oranı ise %85,3'tür. 21 yıl ve üzeri oranının bu denli yüksek olmasının sebebi istenilen bir durumdur. Çünkü araştırmaya katılanların Sakarya'da ki hem maddi ama daha çok bu çalışmanın da temel amacı olan manevi dönüşümleri, çatışmaları ve bunun topluma sosyo-kültürel etkilerini daha iyi bir şekilde gözlemledikleri varsayılmıştır.

3.1.5. Araştırma Grubunun Sakarya'da Hangi Mahallelerde Yaşadıklarına Dair Bulgular

Bu çalışma Sakarya'da üç ilçede toplam dokuz mahallede yapılmıştır. Bunlar: Adapazarı Büyükşehir Belediyesine bağlı Semerciler (%16,7), Cumhuriyet (%12,5), Tıgırcılar (%8,3), Mithatpaşa (%8,3) mahalleleri ile Serdivan ilçe Belediyesine bağlı Kemalpaşa (%16,7), İstiklal (%12,5), Bahçelievler (%8,3) mahalleleridir. Son olarak ise Hendek ilçe belediyesine bağlı Başpınar (%8,3) ve Kemaliye (%8,3) mahallelerinde yapılmıştır.

3.2. Sakarya Halkına Göre Üniversitenin Kentte Neleri Değiştirdiğine Dair Bulgular

Bu başlık altında üniversite kent etkileşiminden dolayı gerçekleşen değişiklikleri ve bunların yerel halk nezdinde olumlu ve olumsuz yanlarının neler olduğuna dair verilere yer verilmiştir. Bu veriler ise frekans ve çapraz tablo ile beraber ki-kare analizleri şeklinde belirtilmiştir. Bu şekilde kent halkının nezdinde genel çerçeve itibarıyla maddi ve manevi olarak nelerin değiştiği ve bunların nasıl karşılandığı saptanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1:
Sakarya Üniversitenin Sakarya’da neleri değiştirdiğine dair bulgular

Değişkenler	N (Frekans)	Yüzde (%)	Yüzdelik Durum
Kültürel yapıyı	299	14,9%	49,8%
Sosyal dokuyu	529	26,3%	88,2%
Eğitim düzeyini	266	13,2%	44,3%
Ekonomik hayatı	600	29,9%	100,0%
Kentin vizyonunu	246	12,2%	41,0%
Kentin bilime bakış açısını	69	3,4%	11,5%
Total	2009	100,0%	334,8%

Tablo 1’e bakıldığında frekans sayısında bir anormallik olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise, çoklu yanıt olduğu için N sayısının örneklem hacmini geçmesinden kaynaklanmaktadır. Buradan hareketle yerel halkın nezdinde üniversite, en çok ekonomik hayatı ardından kentin sosyal dokusunu değiştirmiştir. Bunların hemen peşine ise de kültürel yapı gelmektedir. En az etki ise kentin bilime bakış açısına olan etkisidir.

Sakarya halkı üniversitenin ekonomik hayatı değiştirdiğini net bir şekilde ifade etmekle birlikte kentin mozaığının da değiştiğinin altını çizmektedir.

Tablo 2:
Sakarya Üniversitenin Sakarya'ya olumsuz etkilerine dair bulgular

Değişkenler	N (Frekans)	Yüzde (%)	Yüzdelik Durum
Geleneksel yapının bozulması	294	14,6%	49,0%
Nüfusun artması	71	3,5%	11,8%
Konut kiralalarının artması	398	19,8%	66,3%
Hayat pahalılığı	397	19,8%	66,2%
Kültür çatışması	208	10,4%	34,7%
Ahlaki yozlaşma	352	17,5%	58,7%
Çevre ve gürültü kirliliği	288	14,3%	48,0%
Total	2008	100,0%	334,7%

Tablo 2'ye baktığımızda katılımcıların üniversitenin kente olumsuz etkisi olarak gördükleri en temel husus hayat pahalılığı ve de konut kiralalarının yükselmesi şeklinde belirtilmektedir. Ayrıca ahlaki yapının yozlaşması cevabını verenlerin oranı da hiç yadsınamayacak kadar çoktur. Bunun akabinde geleneksel yapının bozulması şeklinde cevap verenler gelmektedir. Buradan hareketle tabloya bütünsel yaklaştığımız da Sakarya halkı üniversitenin olumsuz etkilerinden %41,9'luk bir oranla genel çerçevede sosyo-kültürel yapıya olan etkisi şeklinde cevap verdiği saptanmıştır. Bunun hemen akabinde kendilerini de maddi açıdan etkileyen hayat pahalılığı ve konut kiralalarının yükselmesi gelmektedir.

Tablo 3:
Sakarya Üniversitenin Sakarya'ya olumlu etkilerine dair bulgular

Değişkenler	N(Frekans)	Yüzde (%)	Yüzdelik Durum
Renkli ve dinamik bir sosyal yaşam	316	11,9%	52,7%
Kültürel canlılık ve çeşitlilik	387	14,5%	64,5%
Yükseköğretimde bölge gençleri için fırsat eşitliği yaratması	68	2,6%	11,3%
Kente yönelik bilimsel çalışmalar	68	2,6%	11,3%
Artan istihdam olanakları	275	10,3%	45,8%
Ekonomik canlılık ve çeşitlilik	600	22,5%	100,0%
Kentin tanınırlığını artırması	351	13,2%	58,5%
Sağlık imkânları	600	22,5%	100,0%
Total	2665	100,0%	444,2%

Sakarya Üniversitesi'nin Sakarya'ya olumlu etkileri tablo 3'te belirtildiği üzere 8 kategori altında toplanmıştır. Bu soruya verilen en çok cevap ise %22,5 ile ekonomik canlılık çeşitliliği ve yine aynı orana sahip sağlık imkanlarıdır. Bunların hemen akabinde ise %14,5 ile kültürel canlılık ve çeşitlilik gelmektedir. Ardından ise %13,2 ile kentin tanınırlığı cevabı verilmektedir. Buna ek olarak ise %11,9 oran ile renkli ve dinamik yaşam şeklinde cevap verilmektedir. Kente yönelik bilimsel çalışmalar ve yükseköğretimde bölge gençleri için fırsat eşitliği yaratmaları cevapları ise %2,6'da kalmıştır. Bu durum ise bize tablo 2'de en olumsuz olarak karşılaşılan durumun sosyo-kültürel öğeler olduğu iken tablo 3'de belirtildiği üzere en olumlu tutum ise ekonomik hayatın canlanmasıdır. Bu noktadan hareketle şehir halkı üniversitenin ahlaki, sosyal, kültürel yozlaşmaya yol açtığını düşündüğünü ancak ekonomik etkilerinin de kendi adlarına en olumlu unsur olduğunu belirtmektedirler.

Tablo 4:
Üniversitenin yerel halk nezdinde toplumda neleri değiştirdiğini ve de halkın kentin yüzünün değişmesinde ki tutumuna dair çapraz tablo bulguları

	Sakarya Üniversitesi kentin yüzünün değişmesinde bir rol oynamaktadır.					Total
	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Kültürel yapıyı	119 39,8%	98 32,8%	60 20,1%	15 5,0%	7 2,3%	299
Sosyal dokuyu	173 32,7%	257 48,6%	60 11,3%	27 5,1%	12 2,3%	529
Eğitim düzeyini	121 45,5%	68 25,6%	60 22,6%	12 4,5%	5 1,9%	266
Ekonomik hayatı	240 40,0%	257 42,8%	60 10,0%	29 4,8%	14 2,3%	600
Kentin vizyonunu	54 22,0%	174 70,7%	1 ,4%	12 4,9%	5 2,0%	246
Kentin bilime bakış açısını	0 ,0%	68 98,6%	1 1,4%	0 ,0%	0 ,0%	69
Total	240	257	60	29	14	600

Sakarya Üniversitesi'nin halk nezdinde kentin yüzünün değişmesinde etkisi olup olmadığı ve de değiştirmiş ise neleri değiştirdiği tablo 4'te belirtilmektedir. Ayrıca satır kısmında belirtilen kategorilerde N örneklem hacmini geçmektedir. Bunun sebebi Çoklu yanıt

tablosunun %100'e göre ayarlanmış olmasıdır. Bu bağlamda çalışmaya katılan herkesin Üniversitenin şehre etkisinde ve dolayısıyla şehrin yüzünün değişmesinde en başat faktör olarak ekonomik hayat gelmektedir. Hemen akabinde ise sosyal doku ve kültürel yapının çoklu seçenekli soruda işaretlendiği görülmektedir. Yani Sakaryalı insanlar üniversitenin kentin yüzünün değişmesinde en çok değişen unsurların ekonomik hayat ve sosyo-kültürel yapı olduğunu düşünmektedirler.

3.3. Sakarya Üniversitesi Öğrencileriyle Yerel Halkın Etkileşimine İlişkin Bulgular

Bu alt başlıkta ise yerel halkın üniversite öğrencilerine karşı tutumları frekans tablo, betimsel istatistik testleri ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Ankette bu sorular 5'li kert ölçek şeklinde sorulmuştur.

Tablo 5:
Sakarya halkı ve üniversite öğrencilerinin etkileşimine dair betimsel istatistiki bulgular

	N (Frekans)	Mean (Ortalama)	Standart Sapma
Üniversite öğrencileriyle komşu olmaktan rahatsız olurum.	600	3,0600	1,50339
Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin tutum ve davranışları, giyim ve alışkanlıkları kentin toplumsal ve kültürel değerlerine uymamaktadır.	600	2,7933	1,43436
Sakarya Üniversitesi öğrencileri kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir.	600	2,8133	1,43012
Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin yaşantıları dini değerlerimize ters düşmektedir.	600	2,8683	1,52475
Üniversite öğrencileri Sakaryalı gençlere kötü örnek olmakta ve kültürel yozlaşmaya yol açmaktadır.	600	2,7817	1,39184
Total	600		

Anket formunda 5'li likert ölçekte 1: Tamamen katılıyorum, 2: Katılıyorum 3: Kararsızım 4: Katılmıyorum ve 5: Kesinlikle katılmıyorum şeklindedir. Bu bağlamda: Üniversite öğrencileriyle komşu olmaktan rahatsız olurum ifadesinin ortalaması 3,0600'dür. Bu da verilen cevapların ağırlıklı olarak kararsızım seçeneğinde yoğunlaştığını göstermektedir. Yani Sakarya'nın yerli halkının bir üniversite öğrencisi ile komşu olma konusunda tereddüt içinde olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin tutum ve davranışları, giyim ve alışkanlıkları kentin toplumsal ve kültürel değerlerine uymamaktadır ibaresinin ortalama değeri ise 2,7'dir. Buradan hareketle halk bu konuda

kararsızlığa yakın bir katılma tutumu sergilemektedir. Bununla beraber Sakarya Üniversitesi öğrencileri kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir ibaresinin ortalama değeri 2,8133'tür. Yani kararsızlığa daha yakın bir katılım vardır. Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin yaşantıları dini değerlerimize ters düşmektedir ve de Üniversite öğrencileri Sakaryalı gençlere kötü örnek olmakta ve kültürel yozlaşmaya yol açmaktadır ibarelerinde de tabloda görüldüğü üzere kararsızlığa yakın bir katılma tutumu sergilenmektedir.

Tablo 6:
Katılımcıların mahallelerinde üniversite öğrencisi olmasına göre üniversite öğrencilerinin kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedeleme durumuna dair ki-kare analiz bulguları

$X^2: 138,023 \quad df:4 \quad P: ,0$		Mahallenizde Bir Üniversite Öğrencisi Var mı?		Total
		Evet	Hayır / Bilmiyorum	
Sakarya Üniversitesi öğrencileri kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir.	Tamamen Katılıyorum	74 12,3%	69 11,5%	143 23,8%
	Katılıyorum	151 25,2%	14 2,3%	165 27,5%
	Kararsızım	22 3,7%	16 2,7%	38 6,3%
	Katılmıyorum	73 12,2%	96 16,0%	169 28,2%
	Kesinlikle Katılmıyorum	82 13,7%	3 ,5%	85 14,2%
Total		402 67,0%	198 33,0%	600 100,0%

Tablo 6'ya bakıldığında, Sakarya Üniversitesi öğrencileri kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir ibaresine tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren ve mahallelerinde üniversite öğrencisi olanların oranı %12,3, hayır/bilmiyorum diyenlerin %11,5'tir. Bu durum ise totalde %23,8'dir. Katılıyorum şeklinde cevap veren ve mahallelerinde üniversite öğrencisi olanların oranı %25,2, iken hayır/bilmiyorum şeklinde cevap verenlerde %2,3'tür. Totalde ki oranı ise %25,7'ye karşılık gelmektedir. Mahallelerinde üniversite öğrencisi olup kararsız tutum sergileyenlerin oranı %3,7'lik bir kesime tekabül ederken hayır/bilmiyorum diyenlerde %2,7'dir. Üniversite öğrencilerinin kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir ibaresine katılmıyorum şeklinde

cevap veren ve mahallelerinde üniversite öğrencisi olanlarda ki oran %12,2 iken mahallelerinde üniversite öğrencisi olup olmadığına hayır/bilmiyorum şekilde cevap verenlerin oranı ise %16'dır. Totalde oluşan oran ise %28,2'dir. Mahallelerinde üniversite öğrencisi olup kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %13,7, aynı şekilde kesinlikle katılmıyorum deyip mahallelerinde üniversite öğrencisi olup olmadığına ilişkin hayır/bilmiyorum diyenlerin oranı %,5'tir. Totalde ise %14,2'lik bir orana tekabül etmektedir. Tablonun geneline bakıldığında ise Üniversite öğrencilerinin kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelediğini düşünenlerin oranı %51,3 iken bu şekilde düşünmeyenlerin oranı %42,4'tür. Buradan hareketle kent halkı Üniversite öğrencilerinin ailevi ve ahlaki değerlerini zedelediğini düşünmektedir. Ayrıca tabloda belirtilen ki-kare verilerine göre $P < ,05$ olduğu için iki değişken arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur.

Tablo 7:
Yaşanılan mahalleye göre; kent halkının üniversite öğrencileri üzerinden Sakarya Üniversitesinin kentin sosyo-kültürel dokusunda ki etkisine dair ki-kare analiz bulguları

	Durum						
	Geçerli Veri		Kayıp Veri		Ki-Kare Verileri		
	N	Yüzde	N	Yüzde	χ^2	df	P
Hangi Mahallede Yaşıyorsunuz? * Sakarya Üniversitesi öğrencileri kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir.	600	100,0%	0	,0%	15,920	16	,497
Hangi Mahallede Yaşıyorsunuz? * Üniversite öğrencileri Sakaryalı gençlere kötü örnek olmakta ve kültürel yozlaşmaya yol açmaktadır.	600	100,0%	0	,0%	19,202	8	,395
Hangi Mahallede Yaşıyorsunuz? * Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin tutum ve davranışları, giyim ve alışkanlıkları kentin toplumsal ve kültürel değerlerine uymamaktadır.	600	100,0%	0	,0%	14,531	8	,297
Hangi Mahallede Yaşıyorsunuz? * Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin yaşantıları dini değerlerimize ters düşmektedir.	600	100,0%	0	,0%	18,059	8	,288

Tablo 7 incelendiğinde yaşanan mahalleye göre; kent halkının üniversite öğrencileri üzerinden, Sakarya Üniversitesinin kentin sosyo-kültürel yapısında ki etkisine ilişkin ki-kare analiz bulguları yer almaktadır. Bu bağlamda: İkamet edilen mahalle ile üniversite öğrencileri üzerinden, üniversitenin kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedeleme ($P<,05$), kültürel yozlaşmaya yol açma($P<,05$) toplumsal ve kültürel değerlere aksi hareket etme($P<,05$) ve son olarak kent halkının dini değerlerine ters düşen yaşam pratiklerine sahip olma ($P<,05$) gibi durumlarla aralarında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Yani ikamet edilen mahalleye göre kent halkının bu ibarelere verdiği cevaplar farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma ise katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile üniversitenin kente sosyo-kültürel etkisinin değiştiğini vurgulamaktadır.

3.4. Sakarya Halkının Sakarya Üniversitesinin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Tutumlarına Dair Bulgular

Tablo 8:
Halkın üniversiteye ve sosyo-kültürel işlevlerine yönelik betimsel istatiki tablo

	N (Frekans)	Mean (Ortalama)	(Standart Sapma)
Sakarya Üniversitesi kent ile bütünleşmemiştir.	600	2,5500	1,43792
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı tarafından desteklenmektedir	600	3,0167	,97192
Sakarya Üniversitesi Sakaryalılar için bir gurur kaynağıdır.	600	3,2517	1,00167
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir.	600	1,8317	1,15711
Sakarya Üniversitesi personeli ve öğrencisiyle çok kültürlülüğü ve çok sesliliği sağlayarak kentteki demokratik yaşama olumlu etki etmektedir.	600	3,0667	1,19915
Sakarya Üniversitesi tarafından düzenlenen kongre, sempozyum, konferans, panel, seminer vb. etkinlikler kent halkına ve işletmelere fayda sağlamaktadır	600	3,0817	1,12120
Sakarya Üniversitesi Sakarya toplumunun çoğunluğunu ilgilendiren birçok probleme katkı sağlamaktadır.	600	3,1100	1,31305
Total	600		

Tablo 8'e bakıldığında N=600'dür yani her soruya cevap verilmiş ve kayıp veri oluşmamıştır. Ayrıca bu çalışmada kullanılan anket formunda ki 5'li kert ölçek

sorularında 1: Tamamen Katılıyorum 2: Katılıyorum 3: Kararsızım 4: Katılmıyorum 5: Kesinlikle Katılmıyorum şeklindedir. Buna göre tabloda ki ibarelere verilen cevapların ortalamaları ise şu şekildedir. Sakarya Üniversitesi kent ile bütünleşememiştir ibaresinin ortalaması 2,5500'tür. Bu ankette katılıyorum ile kararsızım aralığında olmaktadır. Yani çalışmaya katılanlara göre Sakarya Üniversitesi kent ile tam anlamıyla bütünleşememiştir. Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı desteklenmektedir ibaresine verilen cevapların ortalaması ise 3,0167'dir. Bu da yerel halkın ne desteklediğini ne de desteklemediğini göstermektedir. Net bir şekilde kararsızlık söz konusudur. Sakarya Üniversitesi Sakaryalılar için bir gurur kaynağıdır ibaresine verilen cevapların ortalaması ise 3,2517'dir. Bu da Sakaryalıların katılmıyorum cevabına biraz kayık bir şekilde yani olumsuzya yakın bir şekilde kararsız oldukları anlamına gelmektedir. Buradan hareketle Sakarya Üniversitesinin Sakaryalılar için bir değer halini alıp içselleştirdikleri bir unsur olduğunu söylemek zor olmamaktadır. Bu durumu daha iyi açıklamak anlamında Sakarya Üniversitesinin Sakaryalılar için ekonomik bir kurumdan öteye gidememiştir ibaresinin ortalamasına bakmak yeterli olacaktır. Çünkü ortalama 1,8317'dir. Yani tamamen katılıyorum ile katılıyorum cevapları arasında ama katılıyorum cevabına biraz daha yakın bir konumdadır. Bundan dolayı Sakaryalıların aslında Sakarya Üniversitesine bakışı doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik temelidir. Sakarya Üniversitesinin çok kültürlülüğü sağlayıp kentteki demokratik ortama katkı yaptığı ibaresinin ortalaması ise 3,0667 olmakla beraber bu yerel halkın kararsız olduğu anlamına gelmektedir. Sakarya Üniversitesi tarafından düzenlenen kongre, sempozyum, konferans, panel, seminer vb. etkinlikler kent halkına ve işletmelere fayda sağlamaktadır ibaresinin ortalaması ise 3,0817'dir yani halkın fikri olmadığı için kararsız kaldığı gözlemlenmektedir. Son olarak ise Sakarya Üniversitesi Sakarya toplumunun çoğunluğunu ilgilendiren birçok probleme katkı sağlamaktadır ibaresinin ortalaması 3,1100 olduğu için halkın bu konu hakkında fikir sahibi olmadığını ve de kararsız kaldığı gözlemlenmektedir.

Tablo 9:
Sakarya Üniversitesi kentin sosyal hayatını değiştirip değiştirmedigine ilişkin veriler

Sakarya Üniversitesi kentin sosyal hayatını değiştirmektedir.	Frekans	Oran (%)	Toplam Yüzde
Tamamen Katılıyorum	304	50,7	50,7
Katılıyorum	222	37,0	37,0
Kararsızım	19	3,2	3,2
Katılmıyorum	39	6,5	6,5
Kesinlikle Katılmıyorum	16	2,7	2,7
Total	600	100,0	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, Sakarya Üniversitesinin kentin sosyal hayatını değiştirip değiştirmedigine ilişkin ibareye tamamen katılıyorum şeklinde cevap verenlerin oranının %50,7 iken katılıyorum diyenlerin oranının ise %37 olduğu görülmektedir. Bununla beraber kararsızların oranı ise %3,2'dir. Ayrıca katılmıyorum cevabını verenlerin oranı %6,5'dir. Son olarak da kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oran da %2,7'dir. Buradan hareketle Sakarya halkı, Sakarya Üniversitesinin kentin sosyal yapısını büyük bir oranda değiştirdiğini düşünmektedir çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır.

3.4.1. Kent Halkının Üniversitenin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Tutumlarına İlişkin Çapraz Tablo Analizleri

Tablo 10:
Katılımcıların meslek dağılımlarına göre Sakarya Üniversitesinin ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidip gitmediğine dair çapraz tablo bulguları

		Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir.					Total
		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Mesleğiniz?	İşçi	37 6,2%	19 3,2%	9 1,5%	2 ,3%	5 ,8%	72 12,0%
	Memur	29 4,8%	9 1,5%	4 ,7%	1 ,2%	2 ,3%	45 7,5%
	Esnaf-Zanaatkar	70 11,7%	35 5,8%	14 2,3%	4 ,7%	8 1,3%	131 21,8%
	Tüccar	10 1,7%	7 1,2%	2 ,3%	0 ,0%	3 ,5%	22 3,7%
	Serbest meslek	58 9,7%	19 3,2%	13 2,2%	6 1,0%	7 1,2%	103 17,2%
	Emekli	23 3,8%	16 2,7%	9 1,5%	0 ,0%	2 ,3%	50 8,3%
	Öğrenci	6 1,0%	3 ,5%	1 ,2%	0 ,0%	2 ,3%	12 2,0%
	Ev hanımı	67 11,2%	31 5,2%	15 2,5%	5 ,8%	7 1,2%	125 20,8%
	İşsiz	22 3,7%	8 1,3%	4 ,7%	0 ,0%	3 ,5%	37 6,2%
	Gündelik işler	3 ,5%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 ,5%
Total		325 54,2%	147 24,5%	71 11,8%	18 3,0%	39 6,5%	600 100,0 %

Meslek gruplarının dolayısıyla kent halkının nezdinde Sakarya Üniversitesi'nin, ekonomik bir kurumdan öteye gidip gidemediğini ortaya koyan tablo 10'a göre: %78,7 oranında ekonomik bir kurumdan öteye gidememiştir şeklinde cevap verilmiştir. Buna karşın bu şekilde düşünmeyenlerin oranı ise %9,5'tir. Kararsız kalanların oranı ise %11,8'tir. Üniversitenin, en yüksek oranla (%17,5) ekonomik bir kurum olduğunu belirten meslek grubu ise, esnaf/zanaatkarlardır. Ardından %16,7 ile ev hanımları gelirken %12,9 ile serbest meslek sahipleri takip etmektedir. Bu üç kategorinin peşinden ise %9,4 ile işçiler ve %6,3 ile memurlar gelmektedir. Bu verilerden hareketle ilginç bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki; işçiler ve memurlar Sakarya Üniversitesini ekonomik bir kurum olarak görmez iken, esnafın üniversiteye bakışı ise tam tersi yöndedir.

Tablo 11:
Katılımcıların Sakarya’da kaç yıl yaşadığına göre, üniversitenin kentteki demokratik yaşama olumlu etki edip etmediğine dair çapraz tablo bulguları

		Kaç Yıldır Sakarya'da Yaşıyorsunuz?					Total
		1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21+ yıl	
Sakarya Üniversitesi personeli ve öğrencisiyle çok kültürlülüğü ve çok sesliliği sağlayarak kentteki demokratik yaşama olumlu etki etmektedir.	Tamamen Katılıyorum	0 ,0%	1 ,2%	1 ,2%	4 ,7%	50 8,3%	56 9,3%
	Katılıyorum	0 ,0%	3 ,5%	11 1,8%	12 2,0%	135 22,5%	161 26,8%
	Kararsızım	0 ,0%	9 1,5%	8 1,3%	4 ,7%	132 22,0%	153 25,5%
	Katılmıyorum	1 ,2%	7 1,2%	10 1,7%	9 1,5%	120 20,0%	147 24,5%
	Kesinlikle Katılmıyorum	0 ,0%	0 ,0%	5 ,8%	3 ,5%	75 12,5%	83 13,8%
Total		1 ,2%	20 3,3%	35 5,8%	32 5,3%	512 85,3%	600 100,0%

Tablo 11 incelendiğinde Sakarya’da kaç sene yaşanıldığına göre Sakarya Üniversitesinin personeli ve öğrencileriyle kentteki demokratik yaşama, çok kültürlülüğü sağlama açısından olumlu etkisine ilişkin verilere yer verilmiştir. Tabloda ki ağırlık ise 21 yıl ve üzeri Sakarya’da yaşayanlar şeklindedir. Bu bağlamda; 21 ve üzeri yıl boyunca Sakarya’da ikamet edenlere göre %30,8 oranında olumlu etkisi olduğunu düşünenlere karşın %32,5 oranında çok kültürlülüğü sağlamadığını ve bu yönde bir olumlu etkisi olmadığını düşünenler bulunmaktadır. Kararsız tutum sergileyenlerin oranı ise %22’dir. 16-20 yıldır Sakarya’da ikamet edenlere göre ise; %2,7 oranında olumlu etkisi olduğunu düşünlere karşın %2 oranında olumlu bir etkisi olmadığını düşünülmektedir. 11 ile 15 yıldır Sakarya’da ikamet edenlere göre ise %2 oranında kentteki demokratik yaşama olumlu etkisi olduğunu belirtenlere karşın %2,5 oranında bu şekilde düşünmeyenler olduğu görülmektedir.

3.4.2. Kent Halkının Üniversitenin Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Korelasyon Analizleri

Tablo 12:
Sakarya Üniversitesinin sosyo-kültürel etkileri ile kent halkının öğrencilere yönelik tutumları arasında ki korelasyon analiz tablosu

		Sakarya Üniversitesi sosyo-kültürel işlevleri ortalaması	Kent halkının öğrencilerine yönelik tutum ortalamaları
Sakarya Üniversitesi sosyo-kültürel etkileri ortalaması	Korelasyon Katsayısı (r)	1,000	,556**
	Sig. (2-tailed)	.	,000
	Total (N)	600	600
Kent halkının öğrencilerine yönelik tutum ortalamaları	Korelasyon Katsayısı (r)	,556**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	.
	Total (N)	600	600

Sakarya Üniversitesinin sosyo-kültürel işlevleri ile yöre halkının öğrencilere yönelik tutumları arasında ki ilişkinin irdelendiği Tablo 12 incelendiğinde; N=600 yani kayıp veri olmadığı ortaya konulmakla beraber korelasyon katsayısının (r) ,556** olduğu belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle, Sakarya Üniversitesi ve kent ilişkisinde; üniversitenin sosyo-kültürel işlevleri ile kent halkının öğrencilere yönelik tutumları arasında ($r = ,556^{**}$) doğrusal bir şekilde 0,556 derecesinde ve 0,01 oranında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilmektedir. Yani üniversitenin sosyo-kültürel işlevleri öğrencilere yönelik tutum ile doğrudan ilişkilidir. Başka bir ifade ile kent halkının nezdinde üniversite öğrencilerine yönelik tutum olumsuz ise üniversitenin sosyo-kültürel işlevleri de olumsuz yönde algılanmaktadır. Bu bağlamda kent halkının üniversite öğrencileri üzerinden Sakarya Üniversitesine bakışının olumsuz bir durum ortaya koyduğu bir gerçektir. Başka bir deyişle kent halkı üniversite öğrencilerinin duygu, düşünce, davranış ve yaşayış tarzını benimseyememekte ve kendi değerlerine zarar verdiğini düşünmekte ve bunu üniversitenin varlığı ile ilişkilendirmektedir.

Tablo 13:
Üniversitenin ekonomik bir kurum olmaktan öte gidememesi ile kent bütünleşmesi arasında ki korelasyon analiz bulguları

		Üniversitesinin ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememe ibaresinin ortalaması	Sakarya Üniversitesi kent ile bütünleşme ortalaması
Üniversitesinin ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememe ibaresinin ortalaması	Korelasyon Katsayısı (r)	1,000	-,371**
	Sig. (2-tailed)	.	,000
	Total (N)	600	600
Sakarya Üniversitesi kent ile bütünleşme ortalaması	Korelasyon Katsayısı (r)	-,371**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	.
	Total (N)	600	600

Sakarya Üniversitesinin ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir ibaresi ile Sakarya Üniversitesinin kent ile bütünleşme durumunun birbiriyle ilişkisinin irdelendiği tablo 13 incelendiğinde korelasyon katsayısının (r)-,371** olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca N=600'dür. Yani kayıp herhangi bir veri bulunmamaktadır. Bu verilerden hareketle; üniversite ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir ibaresiyle, Sakarya Üniversitesinin kent ile bütünleşme durumu arasında ki ilişki (-,371**) aksi yönde-,371 derecesinde ve 0,001 oranında anlamlı bir ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür. Daha açık bir ifade ile Sakarya üniversitesi Sakarya ile ne kadar bütünleşirse kent halkı tarafından o derece ekonomik bir kurum olmaktan çıkacaktır. Zira kent halkı üniversitenin kent ile bütünleşemediğini ve de ekonomik bir kurum olmaktan çıkamadığını belirtmektedir. Bu doğrultudan hareketle Sakarya Üniversitesi ekonomik kurum kimliğinden uzaklaştıkça kent ile bütünleşebilecektir. Diğer bir deyişle, ilişki aksi yönde olduğu için üniversite ne kadar kent ile bütünleşirse ekonomik kurum olmaktan o derecede uzaklaşacaktır.

Tablo 14:
Katılımcılara göre üniversitenin ekonomik bir kurum olma durumu, sosyo-kültürel olanakları artırma durumu, sosyal faaliyetler katkı durumu ve kent halkı tarafından desteklenme durumuna dair korelasyon analiz bulguları

		Ortalama	Standart Sapma	Total (N)	
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir.		1,8317	1,15711	600	
Sakarya Üniversitesinin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır.		3,1750	1,34687	600	
Sakarya Üniversitesinin Sakarya şehrinde ki sosyal faaliyetlerine katkısı olmaktadır.		3,3533	1,23465	600	
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı tarafından desteklenmektedir		3,0167	,97192	600	
	Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir.	Sakarya Üniversitesinin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır .	Sakarya Üniversitesinin Sakarya şehrinde ki sosyal faaliyetlerine katkısı olmaktadır.	Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı tarafından desteklenmektedir	
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir.	Korelasyon Katsayısı (r) Sig. (2-tailed) Total (N)	1,000 . 600	-,118** ,004 600	-,180** ,000 600	-,028 ,496 600
Sakarya Üniversitesinin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır.	Korelasyon Katsayısı (r) Sig. (2-tailed) Total (N)	-,118** ,004 600	1,000 . 600	,202** ,000 600	,261** ,000 600
Sakarya Üniversitesinin Sakarya şehrinde ki sosyal faaliyetlerine katkısı olmaktadır.	Korelasyon Katsayısı (r) Sig. (2-tailed) Total (N)	-,180** ,000 600	,202** ,000 600	1,000 . 600	,751** ,000 600
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı tarafından desteklenmektedir	Korelasyon Katsayısı (r) Sig. (2-tailed) Total (N)	-,028 ,496 600	,261** ,000 600	,751** ,000 600	1,000 . 600

Sakarya Üniversitesi'nin kent halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememe durumu, üniversitenin eğitim yapılanmasının kent ve çevresindeki sosyo-kültürel olanakları artırma durumu, üniversitenin sosyal faaliyetlerine katkı durumu ve son olarak kent halkı tarafından desteklenip desteklenmediğine dair aralarındaki ilişkinin, ortalama bazlı korelasyon analiz sonuçları tablo 14'de ki gibidir. Bu bağlamda: Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir ibaresi ile Sakarya Üniversitesi'nin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır ibaresi arasında ortalamalarının ($r=-,188^{**}$) aksi yönde 0,001 oranında anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Ortalamalara bakıldığında ise de bu durum ilk ibarede (1,8) iken ikinci ibarede (3,1) şeklindedir. Bu ise; kent halkı üniversiteyi ekonomik bir kurum olarak görürken, sosyal-kültürel olanakları artırma hususunda ise kararsız bir tutum sergilediği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kent halkı, üniversiteyi ekonomik bir kurum olarak gördüğü için sosyal-kültürel olanakların arttırmadığını düşünmekte veya başka bir deyiş ile üniversite sosyal-kültürel olanakları arttırmadığı için kent halkı nezdinde ekonomik bir kurum olmaktan öteye gidememektedir.

Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir ibaresi ile Sakarya Üniversitesi'nin Sakarya şehrinde ki sosyal faaliyetlerine katkısı olmaktadır ibaresi arasında ortalamalarının ($r=-,180^{**}$) aksi yönde 0,001 oranında anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Ortalamalara bakıldığında ise de bu durum ilk ibarede (1,8) iken ikinci ibarede (3,3) şeklindedir. Bu ise; kent halkı üniversiteyi ekonomik bir kurum olarak görürken, kentin sosyal faaliyetlerine katkısı olma hususunda ise kararsız bir tutum sergilediği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kent halkı, üniversiteyi ekonomik bir kurum olarak gördüğü için, kentin sosyal faaliyetlerine katkısı olmadığını düşünmekte veya başka bir deyiş ile üniversitenin kentin sosyal faaliyetlere katkısı olmadığı için kent halkı nezdinde ekonomik bir kurum olmaktan öteye gidememektedir.

Sakarya Üniversitesi'nin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır ibaresi ile Sakarya Üniversitesi'nin Sakarya şehrinde ki sosyal faaliyetlerine katkısı olmaktadır ibaresi arasında ortalamalarının ($r=,202^{**}$) doğrusal yönde 0,001 oranında anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Ortalamalara bakıldığında ise de bu durum ilk ibarede (3,1) iken ikinci ibarede (3,3) şeklindedir. Bu durum ise; kent halkının, üniversitenin kent için sosyo-kültürel olanakları artırma ve sosyal faaliyetlere

katkısı konularında kararsız bir tutum içinde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kent halkının nezdinde sosyo-kültürel olanakların arttırılması sosyal faaliyetler konusunda kente katkı yapmak anlamı taşımaktadır.

Sakarya Üniversitesinin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır ibaresi Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı tarafından desteklenmektedir ibaresi arasında ortalamalarının ($r = ,261^{**}$) doğrusal yönde 0,001 oranında anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Ortalamalara bakıldığında ise de bu durum ilk ibarede (3,1) iken ikinci ibarede (3) şeklindedir. Bu durum ise; kent halkının, üniversitenin kent için sosyo-kültürel olanakları arttırma ve üniversiteyi destekleme konusunda kararsız bir tutum içinde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kent halkının nezdinde sosyo-kültürel olanakların arttırılması, üniversitenin de desteklenmesi anlamına gelmektedir.

SONUÇ

Üniversitelerin, temel fonksiyonlarının dışında kendilerine yüklenen toplumsal gelişime katkı sunma durumu, tarihsel bir sürecin sonucudur. Toplumların geçirdiği ekonomik, iktisadi, siyasi, sosyal ve kültürel değişimleri yakalayabilmek, bu süreçlere etki edebilmek için biçimlenen üniversitelerin çağımızda geldiği nokta *multiversitedir*. Multiversite kavramı, üniversitelerin içinde bulunduğu topluma ayak uydurmak için dönüşüm geçirerek çok işlevli bir hale geldiğine dikkat çekmektedir. Günümüzde üniversiteler; içine doğdukları toplumlara mesafeli, kayıtsız ve salt bilim üreten kurumlar değildir. Artık üniversiteler, bulundukları yörede ki kent halkının ihtiyaçlarına kayıtsız değildir ve de hizmetleri kampüs ile yakın çevresi ile sınırlı kalmamaktadır. Bu değişimin beraberinde üniversiteler, bulundukları bölgelerin her türlü problemine çözüm üretmesi beklenen aktörler haline gelmiştir.

Türkiye’de, yükseköğrenim ihtiyacını gidermek, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve kuruldukları kentlerin ekonomik, sosyo-kültürel bağlamda kalkınmalarına katkı sağlayarak; bölgeler arasındaki eşitsizliği gidermeye çalışmak gibi rolleri üstlenen üniversitelerimizin sayısında bu amaçlar doğrultusunda büyük bir artış olmuştur ve de olmaya devam etmektedir.

Bu bağlamda Sakarya Üniversitesi’nin Sakarya ile olan etkileşimini de ekonomik ve sosyokültürel ilişkiler oluşturmaktadır. Fakat bu etkileşimi birbirinden ayrı tutarak ele almak olanaksızdır. Üniversitelerin kurulduğu yöredeki halkla etkileşimi incelendiğinde bu durum daha net bir şekilde ortaya koyulabilmektedir.

Bu çalışmaysa, üniversitelerin bulundukları kentlere sosyo-kültürel etkilerini; Sakarya Üniversitesinin Sakarya’ya etkisi üzerinden incelemeye çalışmıştır. Şöyle ki: Üniversitenin, sanat, kültür, sağlık ve spor imkanlarını kent halkına açmış olması, öğrencilere yönelik açılan mekanlardan kent halkının da faydalanması genel olarak şehrin sosyo-kültürel dokusunu etkilemektedir. Bu durum, kent halkının üniversite ve üniversite öğrencileriyle etkileşimi, üniversiteye bakışı gibi anlamlara gelmektedir. Bu çalışma bağlamında ise; Sakarya Üniversitesi’nin Sakarya’ya olan sosyo-kültürel etkilerini kent halkı üzerinden anlaşılabilmesi demektir.

Büyük kentlere kurulan üniversiteler şehrin büyüklüğü ve hızı arasında kaybolup; etkisi kampüs çevresindeki insanlara ve de iş yerlerine olmaktadır. Buna karşın küçük ve orta ölçekli şehirlerde kurulan üniversitelerin bulundukları şehirlere; sosyal, kültürel, ekonomik, mekânsal, demografik gibi etkileri olmaktadır. Hatta şehir merkezinde ki hayat, üniversite ve üniversite öğrencilerinin isteklerine göre gelişmekte, değişmekte ve şekillenmektedir. Açılan eğlence mekanlarından, üniversite kampüsünün çevresinden ve üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yoğun yerlere kadar her şeyin şekillenmesine neden olmaktadır. Bu yerleşik sosyal ağ şehrin kendisi ve şehrin yerel halkı ile etkileşime girdiğinde belirli çatışmalara neden olabilmektedir.

Sakarya Üniversitesinin şehre maddi getirisinin çok büyük olduğunu belirten kent halkı; renkli ve eğlenceli bir sosyal alan ve yaşam sunduğunu da söylemektedir. Bu durumun aksine, üniversite öğrencilerinin kendi içlerinde oluşturdukları davranış kalıpları ve bireysel olarak her üniversite öğrencisinin yaşayış tarzı sosyo-kültürel anlamda şehrin yerel halkına ters gelebilmektedir. Ancak buna rağmen Üniversite ve öğrencilerinin şehre getirdiği ekonomi bu duruma göz yumulmasına neden olmaktadır. Bu durum ise çalışmanın çıkardığı sonuçlardan biridir. Buna ek olarak Üniversite öğrencilerinin davranışları, giyim tarzları, yaşayış şekilleri gibi durumlar Sakarya halkı nezdinde hoş karşılanmamakla beraber; sosyo-kültürel değerlerin zarara uğradığını belirtmektedirler. Ahlaki, dini, ailevi değerler gibi değerlerin göz ardı edildiği ve de bu yaşayış biçiminin şehrin genç kesimini etkilediği çalışmaya katılanların çoğu tarafından belirtilmektedir.

Araştırmada, çoğu katılımcı, üniversitenin düzenlediği bilimsel ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olduğu ve yöre insanına yeteri kadar fayda sağlamadığı kanısındadır. Ayrıca Sakarya halkının bu faaliyetlere istenen düzeyde katılım göstermediği ortaya çıkmıştır. Buna ilaveten, halkın üniversitenin etkinliklerinden habersiz olduğu sonucu da bu çalışmanın çıkarımlarındandır. Bu bağlamda, Sakarya Üniversitesinin öncelikli olarak, kent halkının ihtiyaçlarına yönelik ve dikkatlerini çekecek bir organizasyon şekli ile bilimsel, sosyal ve kültürel faaliyetlere yönelmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Katılımcılar, Üniversitenin kentteki ulaşım ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırdığına inanmaktadır. Üniversitenin sağlık olanakları açısından kentte olumlu bir etki yarattığı düşüncesini belirtmektedirler.

Araştırmada, Sakarya Üniversitesinin kentleşmeye ciddi katkılarda bulunduğu sonucuna varılmaktadır. Öncelikle, bazı katılımcıların, Üniversite ile birlikte kentte yapılaşmanın hız kazandığı, modern binaların çoğaldığı ve kentsel alanının genişlediği fikrinde oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen önemli bulgulardan biri, Sakarya Üniversitesinin bazı sosyo-kültürel alanlarda kentin gelişimine yeterli desteği sağlayamadığına veya kendisinden beklenen etkiyi yaratamadığına ilişkindir. Sakarya Üniversitesi kentin sosyal ve kültürel gelişimiyle ilgili kendisinden beklenen öncülük rolünü de hakkıyla oynayamamaktadır. Üniversitenin kente liderlik edemediğini belirten bu katılımcılar, Kurumun diğer paydaşlarla iş birliği içinde bir örgütlenmeye ön ayak olamadığı ve bu suretle sosyal sermayeyi hareketlendirmede başarısız olduğu görüşündedirler.

Araştırmada, Üniversitenin ya da öğrencilerin kentin sosyal ve kültürel yaşamını olumsuz etkileyen yönlerinin olup olmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar, katılımcıların bu konuda net bir tutum ortaya koyduklarını göstermektedir. Nitekim anketler içerisindeki tutum ölçeğinde yer alan bu kapsamdaki olumsuz önermelere katılma düzeyleri ortalaması “katılıyorum” şeklinde gerçekleşmiştir. Buna dayanarak, katılımcıların, öğrencilerin yaşam tarzlarıyla kentin kültürel değerlerini zedelediğine, giyimleriyle, davranışlarıyla yerli gençlere kötü örnek oluşturduğuna veya kültürel yozlaşmaya yol açtığına dair belirgin bir algılarının olduğu söylenebilir. Katılımcılar, aynı zamanda, öğrencilerle komşu olmakla ilgili de kararsız bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan çoğu katılımcı ise, Sakarya Üniversitesinin kentin geleneksel kültür yapısına olumsuz etkilerde bulunduğunu dile getirmişlerdir. Bu katılımcılar, öğrencilerin, zaman zaman, kentin kültürel değerleriyle bağdaşmayan birtakım davranışlar sergileyerek Sakaryalı gençlere kötü örnek olduğunu ve aile baskısından kurtulan kimi öğrencilerin serbest yaşam tarzlarıyla kentte kültürel dejenerasyon riski yarattıklarını öne sürmektedir.

Sonuç olarak Sakarya Üniversitesi sosyo-kültürel anlamda;

- Şehir ile bütünleşememiş çoğu şehre açılan üniversiteler gibi ekonomik bir kurumdan öteye gidememiştir. Bunun en büyük nedenlerinden biri ise şehrin

temel problemlerine kalıcı çözümler üretememesi ve üniversite öğrencilerinin toplumla etkileşim biçimi olmuştur. Çünkü üniversite öğrencilerinin kendi içinde oluşturduğu sosyal doku ve kültürel yapı birçok konu da şehrin sosyal dokusu ve kültürel yapısı ile çatışmaktadır.

- Beşeri sermayeyi sağlamaktadır.
- Kent halkının gözünde Üniversitenin maddi getirisi değişen sosyal dokuyu aratmamaktadır. Fakat çalışmaya katılanların çoğu bu durumdan şikayetçi olmaktadır.
- Sakarya ilinin demografik nüfus bakımından zenginleştirmektedir.
- Üniversite'nin kütüphane kaynakları, beslenme hizmetleri, sağlık hizmetleri, kültür ve spor faaliyetleri, konferans salonları, akademik kazanımları, çevre düzenlemesi ve ağaç dikimi gibi sosyal kültürel kazanımları sayesinde Sakarya kentinin sosyal ve kültürel yapısının gelişmesini olumlu yönde etkilemektedir. Lakin kent halkının gözünde hala kendi kültürel değerlerini yıkan ve bu ortamı oluşturan bir kurumdur.
- Üniversitenin herkes tarafından kabul gören işlevi sağlık hizmetidir.

Araştırma üç ilçede yapılmıştır. Bunlar Sakarya Büyükşehir Belediyesine bağlı Adapazarı merkez, Serdivan ve Hendek'tir. Çalışmada çıkan sonuçlara bakıldığında üniversitenin doğrudan veya dolaylı olarak sosyo-kültürel etkileri her ilçede farklılık göstermektedir. Şöyle ki Adapazarı şehir merkezi için yapılan analizlerde insanların üniversitenin doğrudan veya dolaylı olarak sosyal dokuya ve kültürel yapıya etkilerini doğal karşılarken Hendekte bu değerlere karşı çıkabilmekte. Kendi değerlerine saldırı olduğunu belirtmektedir. Bahçelievler mahallesi, Tıgıcılar mahallesi, Mithatpaşa mahallesi, Kemaliye ve Başpınar mahalleleri bu duruma bu çalışma için örneklerdir.

KAYNAKÇA

- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Akyüz, Y. (2016). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- Altunç, A. S. (2018). *Üniversitenin Bir Şehrin Sosyal Ve Ekonomik Gelişimine Katkısı: Siir Üniversitesi Örneği Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alver, K. (2007). *Siteril Hayatlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Arap, K. S. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. *Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-30.
- Arap, S. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-252.
- Arap, S. K. (2008). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-65.
- Arslan, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizde Demokratiklik Tartışmaları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23-49.
- Ataunal, A. (1998). *Türkiye’de Yükseköğretim (1923-1998) Yasal Düzenlendirmeler ve Değerlendirmeler*. Ankara: MEB .
- Bingöl, B. (2012). Üniversite Özerkliğinin Değişen Tanımı ve Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılması. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29-75.
- Bolay, S. (2005). *Osmanlıda Düşünce Hayatı ve Felsefe*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bumin, K. (2010). *Demokrasi Arayışında Kent*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Can, M. (1994). *Üniversite Bilim Adamı İlişkisi*. İzmir: Çağlayan Ofset.
- Çalışkan, Ş. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 76-83.

- Çatalbaş, N. (2007). Üniversite-Yerel Ekonomi İlişkisinde Kutuplaşma Teorisi İyi Bir Model Olabilir Mi? *Selçuk Üniversitesi İİBF Dergisi(Yerel Ekonomiler Özel Sayısı)*, 90-111.
- Çetin, M. (2007). Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 217-238.
- Çoruh, M. (1998). *Cumhuriyetin 75. Yılında Yükseköğretim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, C. (2014). Üniversite ve Kent İlişkisi Üzerine Görüşler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 217.
- Erkan, R. (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Ertürk, H., & Sam, N. (2009). *Kent Ekonomisi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Es, M., & Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 205-248.
- Gökçe, F. (2000). *Değişme Süreci Devlet ve Eğitim*. Ankara: Eylül Kitabevi.
- Gönç, Ş. (2013). İşlevselcilik-I: Talcott Parsons. S. Suğur (Dü.) içinde, *Modern Sosyoloji* (s. 2-29). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güçlü, S. (2002). *Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya 'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gürsoy, M. (2018). *Bir Kentsel Gelişme Dinamiği Olarak Üniversiteler: Adıyaman Kenti Ve Adıyaman Üniversitesi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye 'de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye 'de Yükseköğretim (Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*. Ankara: Ösym Yayınları.

- Gürüz, K., Şuhubi , E., Şengör, C., Türker, K., & Yurtsever, E. (1994). *Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Bilim ve Teknoloji*. İstanbul: TUSİAD Yayını No. 94.
- Işık, S. (2008). Türkiye'de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları*, 159-181.
- Kardoğan, K. (2017). *Üniversitelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmedeki Rolü (Bitlis Eren Üniversitesi Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Kartal, K. (1982). *Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Kartal, S. (1983). Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti. *Amme İdaresi Dergisi*, 92-110.
- Kartal, S. K. (1978). *Kentleşme ve İnsan*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Kaya, G. (2014). *Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman örneği)*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keleş, R. (1982). Türkiye'de Kentleşme ve Kentsel Gelişme Politikaları. T. Erder içinde, *Türkiye’de Kentleşme ve Kentsel Gelişme Politikaları, Kentsel Bütünleşme, Türk Sosyal Bilimler Derneği ve Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Ortak Semineri* (s. 67-78). Ankara: Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Kıray, M. (2007). *Kentleşme yazıları*. İstanbul : Bağlam Yayıncılık.
- Kongar, E. (2014). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lucas, L. (1996). *American Higher Education A History*. New York: Martin’s Griffin.
- Ortaş, İ. (2002). Üniversite Sorunları-1. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 0-3.
- Özyurt, C. (2007). Yirminci Yüzyıl Sosyolojisinde Kentsel Yaşam. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 111-126.

- Poloma , M. (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. (H. Erbaş, Çev.) Ankara: Gündoğan Yayıncıları.
- Ritzer , G., & Stepnisky, J. (2013). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*. (H. Hülür, Çev.) Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Ritzer, G. (2011). *Modern Sosyoloji Kuramları*. (H. Hülür, Çev.) Ankara: De Ki Yayınları.
- Sağır, A., & İnci, Ü. (2013). Karabük’te Üniversite Algısı: Karabük Üniversitesi Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 49-81.
- Sakıncı, S., & Aybarç Bursalıoğlu, S. (2012). Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 92-99.
- Saracaloğlu, A. (2008). Lisansüstü Öğrencilerin Akademik Güdülenme Düzeyleri, Araştırma Kaygıları ve Tutumları ile Araştırma Yeterlilikleri Arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğiti Fakültesi Dergisi*, 179-208.
- Sertlek, T. (1997). Bilim ve Emek Süreci. E. Akalın, H. Aydoğdu, & R. Saroğlu (Dü.), *Bilim, Bilim Politikası ve Üniversiteler içinde* (s. 239-252). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sezal, İ. (1992). *Şehirleşme*. İstanbul: Ağaç Yayınları.
- Sürmeli, F. (2008). *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir’e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı*. Eskişehir: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sürmeli, F. (2008). *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir’e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi 073623 Nolu Proje Raporu.
- Swingewood, A. (2010). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- T.C. 1982 Anayasası. (1982, 09 11). 1982 Anayasası. 17863. T.C.Resmî Gazete. (tarih yok).
- Tanilli, S. (1991). *Uygarlık Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.

- Taşçı, D., & vd. (2008). *Anadolu Üniversitesi'nin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Tatlıdil, E. (1997). *Hızlı kentleşmenin eğitim politikaları üzerine etkileri. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç (20-22 Kasım 1996, Mersin) Bildiriler Kitabı içinde (ss. 597-603)*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
- TDK. (2018, 10 10). Güncel Türkçe Sözlük:
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c9de4353c9dc3.56921531 adresinden alındı
- Tekeli, İ., & İlkin, S. (1993). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tekeli, İ. (2003). Dünya'da ve Türkiye'de Üniversite Üzerinde Konuşmanın Değişik Yolları. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 123-143.
- Terzioğlu, T. (2003). Akademik Özgürlükler. G. Vassaf (Dü.), *Özgürleşmenin Sorunları- Mehmet Ali Aybar Sempozyumları içinde (s. 303-311)*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Timur, T. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Toprak, A. O. (2017). Kırklareli Halkının Üniversiteyi Nasıl Kavramsallaştırdığına Dair Bir Değerlendirme. E. Nişancı, Ü. İzmen, & S. Bostancı içinde, *Trakya Bölgesinde Üniversitelerin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi (s. 118)*. İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Torun, İ., & Öztürk, S. (2013). Yükseköğrenimin Etkinleştirilmesi ve Taşra Üniversitelerinin Önemi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler*, 197-208.
- Türel, O. (2004). Türkiye'de Yükseköğretimin (Yeniden) Kurumsallaşması Üzerine Düşünceler. *Mülkiye Dergisi*, 151-180.

- Türkkahraman, M., & Tutar, H. (2009). Sosyal Değime ve Çözölme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi. *Alanya İşletme Faköltesi Dergisi*, 1-16.
- Wallace, R. (1980). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Gelenegin genişletilmesi*. (M. Ayas, & L. Elbuluruz , Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Widmann, H. (2004). *Atatürk ve Üniversite Reformu*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yayar, R., & Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat İli Ekonomisine Etkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergis*, 106-122.
- Yıldız, E., & Talih, D. (2011). Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü: Babaeski Meslek Yüksekokulu Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 269-287.
- Yılmaz, M., & Kaynak , S. (2011). Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Üniversitelerin Rolü ve Yöre Halkının Üniversite'den Beklentileri İle İlgili Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi*, 55-73.
- Yücel, İ. (2006). *Türkiye 'de Bilim Teknoloji Politikaları Ve İktisadi Gelişmenin Yönü*. Ankara: DPT Yayınları.

EKLER

SAKARYA HALK ANKET FORMU

Bu anket formu “Üniversitelerin Bulunduğu Şehrin Sosyo-Kültürel Yapısına Etkisi (Sakarya Üniversitesi Örneği)” başlıklı bir yüksek lisans çalışması için hazırlanmıştır. Kişisel bilgilerinize (adınız soyadınız vs.) yer vermenize gerek olmamakla birlikte; verdiğiniz bilgiler yalnız, ilgili çalışma için kullanılacaktır. Katkılarınızdan ötürü teşekkür ederiz.

Hasan ÖZDEMİR

Aşağıdaki sorularda sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1) Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2) Kaç yaşındasınız?

☐ 18-23 ☐ 24-29 ☐ 30-35 ☐ 36-41 ☐ 42-47 ☐ 48-53 ☐ 54-59

☐ 60 ve üstü

3) Medeni durumunuz?

☐ Bekâr ☐ Evli

4) Eğitim durumunuz?

☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ama eğitim kurumuna gitmemiş
☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite (ön lisans)
☐ Üniversite (lisans) ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

5) Mesleğiniz?

☐ İşçi ☐ memur ☐ Esnaf-Zenaatkar ☐ Tüccar ☐ Serbest meslek ☐ Emekli
☐ Öğrenci ☐ Çiftçi ☐ Ev Hanımı ☐ İşsiz ☐ Gündelik işler

6) Kaç yıldır Sakarya’da yaşıyorsunuz?

☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri

7) Hangi mahallede oturuyorsunuz?

8) Herhangi bir üniversitede öğrenim gören bir yakınınız var mı?

☐ Var/vardı bitirdi ☐ Hayır

9) Mahallenizde bir üniversite öğrencisi var mı?

☐ Evet ☐ Hayır/Bilmiyorum

10) Mahallenizdeki öğrencilerin mahallede oturanlara ters düşen durumları var mı?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim yok ☐ Mahallede üniversite öğrencisi yok

11) Sizce Sakarya Üniversitesinin kent için olumlu yanları nelerdir?

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Renkli ve dinamik bir sosyal yaşam ☐ Ekonomik canlılık ve çeşitlilik
☐ Kültürel canlılık ve çeşitlilik ☐ Kentin tanınırlığını artırması
☐ Yükseköğretimde bölge gençleri için fırsat eşitliği yaratması
☐ Kente yönelik bilimsel çalışmalar ☐ Sağlık imkânları
☐ Artan istihdam olanakları ☐ Diğer

12) Sizce Sakarya Üniversitesinin kent için olumsuz yanları nelerdir?

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Geleneksel yapının bozulması ☐ Nüfusun artması ☐ Konut kiralılarının artması
☐ Hayat pahalılığı ☐ Kültür çatışması ☐ Ahlaki yozlaşma
☐ Çevre ve gürültü kirliliği ☐ Diğer

13) Sakarya Üniversitesinin kentte neleri değiştirdiğini düşünüyorsunuz?

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Kültürel yapıyı ☐ Sosyal dokuyu ☐ Eğitim düzeyini
☐ Ekonomik hayatı ☐ Kentin vizyonunu ☐ Kentin bilime bakış açısını
☐ Diğer.....

14) Sakarya Üniversitesi hakkındaki görüşlerinizi aşağıdaki numaralandırmalara uygun şekilde işaretleyiniz.

**1- Tamamen Katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılmıyorum
5- Kesinlikle Katılmıyorum**

	1	2	3	4	5
Sakarya Üniversitesi kent ekonomisine olumlu katkıda bulunur.					
Sakarya Üniversitesi bölgenin duyduğu beşeri sermayeyi üretmektedir.					
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı için ekonomik gelir sağlayan bir kurum olmaktan öte gidememiştir.					
Sakarya Üniversitesi Sakaryalılar için bir gurur kaynağıdır.					
Sakarya Üniversitesi Sakarya halkı tarafından desteklenmektedir					
Sakarya Üniversitesi kentin yüzünün değişmesinde bir rol oynamaktadır.					
Sakarya Üniversitesi kentin sosyal hayatını değiştirmektedir.					
Sakarya'nın daha modern bir kent olmasında üniversitenin önemli bir katkısı vardır.					

Sakarya Üniversitesi personeli ve öğrencisiyle çok kültürlülüğü ve çok sesliliği sağlayarak kentteki demokratik yaşama olumlu etki etmektedir.					
Sakarya Üniversitesi kent halkına farklı kültürleri tanıma fırsatı vermektedir					
Sakarya Üniversitesi kentin ihtiyaç duyduğu kalifiye insan gücünü yetiştirmektedir.					
Sakarya Üniversitesi tarafından düzenlenen kongre, sempozyum, konferans, panel, seminer vb. etkinlikler kent halkına ve işletmelere fayda sağlamaktadır					
Sakarya Üniversitesi Sakarya toplumunun çoğunluğunu ilgilendiren birçok probleme katkı sağlamaktadır.					
Sakarya Üniversitesinin Sakarya şehrinde ki sosyal faaliyetlerine katkısı olmaktadır.					
Sakarya Üniversitesi, kentteki genç kesimi yükseköğrenime özendirilmektedir.					
Sakarya Üniversitesi yöredeki kız çocuklarının yükseköğrenim görebilme fırsatını artırmaktadır.					
Sakarya Üniversitesinin eğitim yapılanmasının Sakarya ve çevresinde ki sosyal-kültürel olanakları arttırmaktadır.					
Sakarya Üniversitesinin öğrenciler için açılan öğrenci kulüplerinin Sakarya şehri için faydalı olmaktadır					
Sakarya Üniversitesi kent ile bütünleşememiştir.					
Üniversite öğrencileriyle komşu olmaktan rahatsız olurum.					
Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin tutum ve davranışları, giyim ve alışkanlıkları kentin toplumsal ve kültürel değerlerine uymamaktadır.					
Sakarya Üniversitesi öğrencileri kent halkının ailevi ve ahlaki değerlerini zedelemektedir.					
Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin yaşantıları dini değerlerimize ters düşmektedir.					
Üniversite öğrencileri Sakaryalı gençlere kötü örnek olmakta ve kültürel yozlaşmaya yol açmaktadır.					

ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde doğdu. İlkokul ve Ortaokulu aynı ilçede Barbaros Hayrettin Paşa İlköğretim okulunda okuduktan sonra Lise eğitimini Kastamonu Taşköprü Anadolu Lisesinde tamamladı. 2011 yılı Aynı liseden mezun olduktan sonra 2012 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyoloji bölümüne girdi ve 2016 yılında buradan mezun oldu. Aynı zamanda 2013 yılında girdiği Anadolu Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümünden 2015 yılında mezun oldu. 2016 yılında ise Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. İlgi alanları; Bilgi sosyolojisi, Kent sosyolojisi ve Kültür Sosyolojisidir.

